

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 6 maj 1924 kl. 12 m.

*Konstitutionsutskottets memorial angående fullbordad granskning
av de i statsrådet förda protokoll.*

Till konstitutionsutskottet hava på därom hos vederbörande gjord framställning blivit överlämnade de under tiden från och med den 10 januari 1923 till och med den 9 januari 1924 i statsrådet förda protokoll, nämligen över

justitiedepartementsärenden från och med den 10 januari 1923 till och med den 2 januari 1924;

justitieärenden från och med den 10 januari 1923 till och med den 21 december 1923;

utrikesdepartementsärenden från och med den 10 januari 1923 till och med den 9 januari 1924;

försvarsärenden från och med den 13 januari 1923 till och med den 9 januari 1924;

socialärenden från och med den 13 januari 1923 till och med den 2 januari 1924;

kommunikationsärenden från och med den 13 januari 1923 till och med den 2 januari 1924;

finansärenden från och med den 10 januari 1923 till och med den 2 januari 1924;

ecklesiastikärenden från och med den 10 januari 1923 till och med den 2 januari 1924;

jordbruksärenden från och med den 10 januari 1923 till och med den 2 januari 1924; samt

handelsärenden från och med den 10 januari 1923 till och med den 2 januari 1924.

Dessutom hava, på därom särskilt gjorda framställningar, till utskottet överlämnats

dels det över utrikesdepartementsärenden i statsrådet den 28 september
Bihang till riksdagens protokoll 1924. 5 saml. 21 häft. (Nr 25.) 1

1923 förda särskilda protokoll i vad det angår svenska handelsdelegationen i Moskva,

dels det över socialärenden i statsrådet den 7 februari 1924 förda protokoll i vad det angår beredande av ersättning åt kanslirådet H. L. W. Nyman för visst till statsverket utbetalat belopp,

dels det över ecklesiastikärenden i statsrådet den 19 januari 1924 förda protokoll i vad det angår förhöjt arvode för bestridande av kamrerargörö-målen vid nationalmuseum,

dels ock det över ecklesiastikärenden i statsrådet den 28 mars 1924 förda protokoll i vad det angår bestridande av kostnader för tryckning av ett av domkapitlet i Lund avgivet utlåtande.

Härjämte har från utskottet framställning gjorts om överlämnande av det eller de särskilda protokoll, som må hava förts angående förhandlingar med Sovjet-Ryssland om handelsavtal. I anledning härav har statsrådet B. C. Hasselrot till utskottet överlämnat en skrivelse från kabinettssekreteraren i utrikesdepartementet av den 30 januari 1924, vari meddelas, att något dylikt protokoll icke finnes.

Vid den granskning av ovan omförmälda protokoll och handlingar, som i överensstämmelse med grundlagens föreskrift blivit av utskottet företagen och nu fullbordad,

har anledning icke förekommit att mot någon ledamot av statsrådet tillämpa § 106 regeringsformen;

varemot utskottet

funnit följande ärenden vara av beskaffenhet att böra jämlikt § 107 regeringsformen hos riksdagen anmälas.

1:o.

(Protokoll över ecklesiastikärenden den 9 aug. 1923.)

För Uppsala stads folkskoleväsen gälla ännu i tillämpliga delar de stadgar för den i staden inrättade folkskolan, som den 4 sept. 1829 stadfästes av Kungl. Maj:t och sedermera kompletterats genom nädiga skrivelserna av den 16 maj 1835 och den 10 juli 1843. Enligt dessa stadgar skulle skolan bära namnet »Hans Kungl. Höghet Hertigens av Uppland Prins Frans Gustaf Oscars folkskola i Uppsala stad» och ledas av en direktion bestående av landshövdingen, ärkebiskopen, domprosten (församlingens kyrkoherde) och borgmästaren, ävensom valda ombud för akademien, magistraten och borgerskapets äldste samt ledamöter valda å sockenstämma (numera kyrkostämman). Efter tillkomsten av 1842 års folkskolestadga bestämdes, att direktionen skulle utgöra den i stadgan föreskrivna skolstyrelse, och efter 1862 har den faktiskt utövat sådana funktioner i avseende å stadens folkskoleväsen, som enligt förordningen om kyrkostämman m. m. den 21 mars 1862 tillkomma skolråd.

Visserligen finnes jämlikt nämnda förordning ett kyrko- och skolråd, men detta tager i allmänhet ingen befattning med skolfrågor. Anslag till skolväsendet beslutas å kyrkostämma, där jämväl fråga om ansvarsfrihet för direktionen förekommer. Lagen den 25 juni 1909 om folkskoleväsendet i vissa städer, vilken anvisar möjlighet för folkskoleärendenas överflyttning till stadsfullmäktige, har, såsom av det nu anförda framgår, ej kommit till tillämpning i Uppsala.

Inom Uppsala stadsfullmäktige väcktes emellertid den 15 april 1919 en motion med hemställan, att stadsfullmäktige ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att lagen den 25 juni 1909 angående folkskoleväsendet i vissa städer måtte tillämpas även i Uppsala. I motiveringen till denna hemställan erinrade motionärerna i korthet om folkskoleväsendets i Uppsala historia och anförde därefter bl. a.:

»Skolan är ej längre en fattigskola utan har blivit en allmän folkskola för Uppsala stad. Lärarpersonalen har vuxit från tre till över åttio och lärjungarnas antal har mer än tiodubblats. Jämsides härmed har undervisningsplanen så småningom skilt sig från stadgarnas föräldrade bestämmelser och följt med den allmänna utvecklingen. Skolans budget, som till en början tryggades genom smärre gåvor och genom ränteavkastningen på några tusen riksdaler banko, erhöll år 1859 för första gången ett tillskott genom allmän uttaxering av 8 öre per bevillningskrona, vilket inbragte 1,067 riksdaler riksmünt. Men i våra dagar kräver samma budget från Uppsala stad ett anslagsbelopp, som raskt närmar sig en halv miljon.

Om sålunda både ett och annat i fråga om Uppsala stads folkskoleväsende har förändrats, så tillsättes dock ännu skolans styrelse efter ovan angivna grunder, som utan tvivel voro fullt tillfredsställande för 90 år sedan, men nu måste anses i hög grad föräldrade. Även med tacksamt erkännande av det varma intresse, som direktionen under årens lopp visat för utvecklingen av stadens folkskoleväsende, måste man nu anse tiden vara inne att vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma ändrade grunder för skolstyrelsens sammansättning. Det kan ej längre vara lämpligt, att en tredjedel av direktionens ledamöter äro självskrivna, att andra fyra väljas av magistraten och borgerskapets äldste samt två av akademistaten men endast de återstående tvenne utses genom allmänna val å kyrkostämma. Då skolstyrelsen sammansättes på detta sätt, kan föräldraintresset ej bliva tillbörligt representerat, och lärarkåren erhåller ingen enda representant med rösträtt.

En annan synpunkt, som utan tvivel kräver beaktande, är den ekonomiska. Då numera en av de största poster, som staden har att täcka genom uttaxering, återfinnes i folkskolans stat, framträder önskvärdheten av att skolans budget kommer under stadsfullmäktiges behandling, så att mera enhet må vinnas i ledningen av stadens finanser.»

Med anledning av motionen föranstaltade drätselkammaren om utredning »angående de lagliga betingelserna för den i motionen föreslagna ändrade förvaltningen av stadens folkskoleväsen med särskilt avseende fäst å till folkskolan överlämnade donationer». Utredningen, som verkställdes av f. d. rådmannen K. W. Herdin, avlämnades den 17 februari 1921. Sedermera avgav direktionen för Prins Gustafs folkskola den 2 december 1921 yttrande i ämnet. Yttrandet, vari framhölls att utredningen i fråga icke visat sig omfatta frågan om det ekonomiskt rättsliga förhållandet mellan Prins Gus-

tafs folkskola såsom stiftelse och Uppsala domkyrkoförsamling såsom skoldistrikt, utmynnade dels i det uttalande att direktionen för sin del intet hade att erinra mot ett bifall till den väckta motionen, dock att härvid förut-sattes att Prins Gustafs folkskolas direktion med oförändrad sammansättning förbleve i förvaltningen av den egendom som tillhörde Prins Gustafs folkskola såsom stiftelse, dels i en hemställan att stadsfullmäktige måtte utse tre personer att jämte tre personer, vilka direktionen ville utse, verkställa utredning av frågan om vilken egendom borde anses tillhöra Prins Gustafs folkskola såsom stiftelse.

Drättselkammaren avgav härefter yttrande i ämnet. Ur detta yttrande må anföras följande:

»Drättselkammaren, som för sin del icke tvekar att förorda överflyttning av vårdnaden om stadens folkskoleväsende till den borgerliga kommunen, anser i likhet med folkskoledirektionen, att frågan härom icke kan slutgiltigt avgöras utan att därvid jämväl träffas avgörande angående vilken egendom bör anses tillhöra Prins Gustafs folkskola såsom stiftelse. Direktionens förslag om en utredning av sistberörda fråga biträdades fördenskull av drättselkammaren. Meningsskiljaktighet har inom drättselkammaren yppats allenast därom, huruvida huvudfrågan bör vila i avvaktan å denna utrednings verkställande eller av stadsfullmäktige omedelbart företagas till behandling. Majoriteten har ansett det senare alternativet vara att föredraga, såsom ägnat att påskynda ifrågavarande utredning och därmed jämväl att främja ett avgörande av frågan i så god tid, att 1909 års lag må kunna tillämpas i Uppsala fr. o. m. år 1923.»

På drättselkammarens hemställan beslöto stadsfullmäktige att i enlighet med folkskoledirektionens förslag utse delegerade för utredning av frågan om vilken egendom borde anses tillkomma Prins Gustafs folkskola såsom stiftelse. Tillika beslöto stadsfullmäktige med bifall till motionen att utan avvaktan å berörda utredning hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställning om förordnande att »folk- och fortsättningsskoleväsendet samt frågor om uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn skola utgöra en för hela Uppsala stad gemensam angelägenhet, vilken staden såsom kommun har att vårda». Härvid tillkännagavs, att stadsfullmäktige hade för avsikt att efter verkställandet av nyss ommäld utredning till Kungl. Maj:t inkomma med den ytterligare framställning i ärendet, vartill densamma kunde föränleda. Mot beslutet anmäldes reservation av en ledamot, professor C. A. Reuterskiöld.

Förstnämnda framställning, som avläts den 8 mars 1922, blev av magistraten tillstyrkt. Däremot uttalade Konungens befallningshavande i sitt den 28 april samma år avgivna yttrande betänkligheter mot huvudfrågans avgörande, innan den vid beslutet förutsatta utredningen blivit slutförd. Konungens befallningshavande betonade sålunda »önskvärldheten därav, att icke någon prejudicerande åtgärd företages, innan tillfälle finnes att hämta ledning av den beslutna utredningen, om vars resultat befallningshavanden icke anser sig böra uttala ens någon som helst förmodan». Jämväl i yttranden av vederbörande kyrkostämman, folkskolinspektör och domkapitel samt skolöverstyrelsen uttalades, att före ärendets slutliga avgörande den i stadsfullmäk-

tiges beslut avsedda juridiska utredningen borde hava avslutats. Ingen av sistnämnda myndigheter hade emellertid i princip någon erinran att framställa mot vad stadsfullmäktige hemställt. Sålunda förklarade sig kyrkostämman icke hava något att erinra emot att behandlingen av skolans budget överflyttades till stadsfullmäktige. Även folkskolinspektören fann det ändamålsenligt och av förhållandena påkallat, att stadsfullmäktige övertog den befattning i ekonomiskt hänseende med skol- och barnavårdsärendena, som hittills utövats av kyrkostämman, samt att lagen den 25 juni 1909 angående folkskoleväsendet i vissa städer följaktligen komme att tillämpas jämväl beträffande Uppsala. Domkapitlet förklarade sig tillstyrka att, sedan utredning angående vilken egendom som må anses tillhöra Prins Gustafs folkskola såsom stiftelse verkstälts, det täcktes Kungl. Maj:t meddela nådigt förordnande på sätt stadsfullmäktige hemställt.

Innan detta ärende anmälts i statsrådet, hade emellertid frågan kommit i ett nytt läge. De kommitterade, som erhållit i uppdrag att utreda frågan om vilken egendom borde anses tillkomma Prins Gustafs folkskola såsom stiftelse, avgåvo nämligen den 14 oktober 1922 sitt betänkande. Efter förutskickande av den anmärkning, att kommittén, med hänsyn till det sätt varpå den blivit utsedd och sammansatt, fattat sin uppgift såsom avseende mindre att åstadkomma en strängt juridisk utredning än att med hänsynstagande till såväl stadens som stiftelsens berättigade intressen söka vinna en ändamålsenlig lösning av frågan, företogo kommitterade i sitt betänkande en granskning av skolans olika tillgångar. På grundval av denna granskning stannade de vid det resultat, att vid skilsmässan mellan stiftelsen och folkskolan viss av kommittén närmare angiven egendom, uppskattad till ett värde av 390,739 kr. 94 öre, borde såsom stiftelsens tillhörighet förbli under direktionens förvaltning. Till den nya förvaltningen skulle däremot övergå fastigheter brandförsäkrade för 1,387,000 kr., inventarier brandförsäkrade för 62,500 kr. samt fonder till ett värde av 270,579 kr. 82 öre. Skolans fonderade skuld, som uppgick till 250,935 kr. 40 öre, borde jämväl övertagas av den nya förvaltningen.

I häröver avgivet yttrande förklarade sig direktionen icke hava något att erinra mot den av kommitterade förebragta utredningen. Från detta direktionens beslut anmälde emellertid ordföranden, landshövding Hj. L. Hammarskjöld, avvikande mening med följande ord:

»Utlåtandet kan icke anses vederlägga min uppfattning om omöjligheten att på ett övertygande och invändningsfritt sätt lösa frågan om den egendom, som bör anses tillhöra Prins Gustafs folkskola såsom stiftelse. Kommitterade anföra själva, att de fattat sin uppgift såsom avseende mindre att åstadkomma en strängt juridisk utredning än att med hänsynstagande till såväl stadens som stiftelsens berättigade intressen söka vinna en ändamålsenlig lösning av frågan. På olika ställen i utlåtandet finner man även lämplighetsskäl åberopade såsom avgörande, varvid 'skilsmässan' behandlats såsom en en given sak. Egendommeligt nog synes stiftelsen enligt utlåtandet fränkännas all den egendom, som före år 1842 tillhörde densamma. Von Küsselska fonden, vilken, såsom kommitterade riktigt anmärka, utgör en särskild

stiftelse, har dock med sitt kapital av 308,000 kr. upptagits såsom 'stiftelsens tillhörighet'.

Direktionens, icke av mig biträdda, uttalande den 2 december 1921, att direktionen för sin del intet hade att erinra mot ett bifall till den ifrågasvarande motionen, förutsatte, att direktionen med oförändrad sammansättning skulle förbliva i förvaltningen av den egendom, som tillhörde Prins Gustafs folkskola såsom stiftelse. Det läser icke kunna påstås, att denna förutsättning skulle med någon grad av säkerhet uppfyllas genom ett tillämpande av kommitterades förslag. I alla händelser är jag såsom ledamot av direktionen förhindrad att förorda någon åtgärd, varigenom stiftelsen skulle kunna fränhändas större eller mindre del av sin egendom. Jag har därför yrkat att direktionen bör såsom begärt yttrande anföra, att direktionen icke finner den förebragta utredningen tillfyllestgörande».

Stadsfullmäktige beslöto den 17 november 1922 att under återopande av den tidigare gjorda framställningen till Kungl. Maj:t överlämna den av kommitterade verkställda utredningen med hemställen, att Kungl. Maj:t vid bifall till förstnämnda framställning täcktes godkänna kommitterades förslag till uppdelning av förvaltningen av de tillgångar, som för närvarande stode under förvaltning av direktionen för Prins Gustafs folkskola. Reservation anmäldes jämväl mot detta beslut av professor C. A. Reuterskiöld, som under överläggningen påyrkat en ansökning hos Kungl. Maj:t av följande lydelse:

»Då bifogade utredning, som efter fullmäktiges beslut verkstälts, både genom vad den innehåller och vad den saknar, visat, att en rättsligen tillfredsställande delning av den egendom, som nu förvaltas av direktionen för Prins Gustafs folkskola, mellan denna såsom stiftelse och skoldistriktet icke för närvarande är möjlig, vilja fullmäktige, med överlämnande av de nu tillkomna handlingarna i ärendet, endast på det sätt fullfölja sin gjorda ansökan, att fullmäktige hemställa om folkskoleärendenas överflyttande jämlikt 1909 års lag § 1 till Uppsala stad från Uppsala domkyrkoförsamling men med bibehållande, på sätt § 4 i sagda lag möjliggör, av direktionen för Prins Gustafs folkskola såsom folkskolestyrelse och med skyldighet för denna att såsom hittills handhava värden av såväl stiftelsens som det hittillsvarande skoldistriktets egendom ävensom att i övrigt handhava de medel, fullmäktige efter överflyttningen ställa till dess förfogande».

Länsstyrelsen överlämnade framställningen med återopande av landshövdingens ovan återgivna yttrande i direktionen över Prins Gustafs folkskola. Däremot förklarade sig magistraten ävensom efter remiss vederbörande folkskolinspektör, kyrkostämman och domkapitel samt skolöverstyrelsen icke hava något att erinra mot stadsfullmäktiges framställning. Efter det ärendet inkommit till ecklesiastikdepartementet, infördrades justitiekanslersämbetets utlåtande i detsamma. Ifrågasvarande utlåtande, som avgavs den 9 maj 1923, var av följande lydelse:

»Av handlingarna framgår att bland den av direktionen för Prins Gustafs folkskola förvaltade egendom, som enligt föreliggande förslag till uppdelning av tillgångarna skulle övergå till den avsedda nya förvaltningen, finnes fast egendom, som tillhört stiftelsen redan innan den obligatoriska skolundervisningen infördes.

Med hänsyn härtill kan nog ifrågasättas riktigheten av att till den nya förvaltningen överföra all den fasta egendom utan att åtminstone någon ersättning lämnas stiftelsen.

Vad ovan anförts finner justitiekanslersämbetet dock, med hänsyn till omständigheterna i ärendet, icke utgöra tillräcklig anledning avstyrka ett godkännande av ifrågavarande uppdelningsförslag, mot vilket stiftelsens direktion enligt remisshandlingarna förklarar sig icke hava något att erinra.»

Vid ärendets föredragning den 9 augusti 1923 fann den tillförordnade regeringen, bestående av statsråden Malm, Malmroth, Hasselrot och Clason »de av stadsfullmäktige nu gjorda ansökningarna ej föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd».

Såsom ovan i korthet erinrats, öppnar lagen den 25 juni 1909 om folkskoleväsendet i vissa städer möjlighet att i städerna överflytta folkskoleväsendet från den kyrkliga till den borgerliga kommunen. Föreskrift om sådan överflyttning har på vederbörandes framställning meddelats beträffande de allra flesta av rikets städer. Det torde ej kunna råda tvivel om att det med lagstiftningen i fråga avsetts att låta städerna, där de så önska, erhålla en sådan organisation av sitt skolväsen, som lagen anvisar.

På sätt av ovan refererade handlingar i ärendet framgår, hava de synpunkter, som legat till grund för lagstiftningen i fråga och för de omorganisationer som med stöd av densamma annorstädes ägt rum, jämväl i Uppsala med styrka gjort sig gällande. Framför allt har behovet av ökad enhetlighet i budgetbehandlingen framträtt. Med dessa synpunkter har i förevarande fall förenats det synnerligen berättigade önskemålet att få den efter föråldrade grunder sammansatta folkskoledirektionen ersatt av en folkskolestyrelse bildad i överensstämmelse med reglerna i 1909 års lag. Om den på dessa skäl påyrkade förändringens önskvärdhet och lämplighet har också inom vederbörande kommun praktiskt taget rätt full enighet. Såväl stadsfullmäktige som kyrkostämman ha uttalat sig för densamma. Någon meningskiljaktighet har, så vitt av handlingarna framgår, inom dessa korporationer ej i vidare mån yppats än att i stadsfullmäktige en ledamot reserverat sig mot beslutet om de båda framställningarna. Folkskoledirektionen har också anslutit sig till förslaget, som jämväl tillstyrkts av magistraten, vederbörande folkskolinspektör och skolöverstyrelsen. Mot detsamma har allenast länsstyrelsen uttalat sig.

Så vitt av handlingarna framgår har av hörda myndigheter icke gjorts annan erinran mot bifall till framställningarna än den, som grundas på länsstyrelsens uppfattning, att prins Gustafs folkskolas rätt såsom stiftelse icke genom den föreslagna uppdelningen av dess nuvarande tillgångar blivit på ett tillfredsställande sätt tillgodosedd. Det synes emellertid utskottet ohållbart att låta uppdelningsfrågans av länsstyrelsen framhävda vanskligheter lägga hinder i vägen för en praktisk lösning, som fullt gör rättvisa åt det med stiftelsen avsedda syftet att främja skolväsendet. Ty genom den utveckling, som sedan tiden för stiftelsens tillkomst ägt rum på den offentliga

undervisningens område, kan det förhållandet sägas hava inträtt, att de realsyften, för vilka stiftelsen tillkommit, fullt ut tillgodoses med den organisationsform, som enligt gällande författningar på folkskoleväsendets område i regel skall av kommunerna tillämpas. Utskottet tillåter sig emellertid framhålla, att stiftelsens egen direktion ej haft något att erinra mot förslaget till ekonomisk uppgörelse, och att justitiekanslersämbetet förklarat sig icke hava tillräcklig anledning att avstyrka detsamma. Det är visserligen sant, att nämnda förslag till uppgörelse icke grundats på en strängt juridisk utredning av äganderättsförhållandena. Det synes emellertid utskottet högst tveklaktigt, huruvida, med hänsyn till det egenartade förhållande, som länge bestått mellan staden och stiftelsen, det över huvud taget låter sig göra att mellan dem åvägabringa en ur rättslig synpunkt fullt oangriplig uppdelning. Länsstyrelsen har också givit uttryck åt den uppfattningen, att det vore omöjligt »att på ett övertygande och invändningsfritt sätt lösa frågan om den egendom, som bör anses tillhöra prins Gustafs folkskola såsom stiftelse». Den ståndpunkt, som länsstyrelsen intagit, synes således konsekvent leda därhän, att Uppsala stad i följd av hänsynstagande till de föräldrade bestämmelserna för en stiftelse, vars intressen dock måste anses helt sammanfalla med dem, som folkskoleväsendet i allmänhet har att tjäna, för all framtid skulle bliva förhindrad att erhålla en skolorganisation i enlighet med gällande lagstiftning, försåvitt staden icke avstår från varje anspråk på den nu under stiftelsens förvaltning varande egendomen, vilken dock till väsentlig del åvägabragts genom å kyrkostämma uttaxerade och till skolväsendet anslagna medel. Detta synes emellertid utskottet innebära en uppenbar orimlighet.

Utskottet har alltså funnit det anmärkningsvärt, att Kungl. Maj:t icke tillmötesgått de gjorda framställningarna.

På grund härav anser sig utskottet böra hos riksdagen göra anmälan enligt § 107 regeringsformen mot medlemmarna av den tillförordnade regeringen, statsråden Malm, Malmroth, Hasselrot och Clason.

Närvarande: herrar Larsson i Västerås, von Geijer*, Strömberg, K. J. Ekman, G. W. Hansson*, Dahl*, Lyberg, Almkvist, P. J. Gustafsson*, Pauli, Johan Bergman, Sävström, Jansson i Edsbäcken, Engberg, Starbäck*, K. A. Westman*, Bäckström, Karlsson i Vadstena, Pehrsson i Göteborg* och Fast*.

* Ej närvarande vid justeringen.

2:o.

(Protokoll över ecklesiastikärenden den 28 mars 1924.)

Lunds domkapitel avgav den 16 december 1922 infortrat utlåtande med anledning av det utav den s. k. skånska pastoratskommittén den 24 april 1922 framlagda betänkande med förslag till förändrad kyrklig indelning och

organisation inom de till Kristianstads och Malmöhus län hörande delarna av Lunds stift. Sagda utlåtande med därtill hörande utredning befordrades av domkapitlet till trycket, och exemplar därav utdelades, förutom till åtskilliga myndigheter, till församlingarna och prästerskapet.

I underdånig skrivelse av den 23 januari 1924 hemställde därefter domkapitlet, att Kungl. Maj:t måtte förklara hinder icke möta för domkapitlet att till gäldande av kostnaderna för utlåtandets tryckning — enligt bifogad räkning utgörande 1 505 kr. 40 öre — dels använda viss besparing å domkapitlet anvisat anslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., dels taga i anspråk visst belopp av de till domkapitlets förfogande för innevarande budgetår ställda anslagsmedel till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. samt till tryckningskostnader. I infortrat utlåtande den 15 mars 1924 anförde statskontoret bl. a., att sedan numera under de skilda huvudtitlarna i riksstaten uppförts särskilda anslag för bestridande av tryckningskostnader, det knappast syntes böra ifrågakomma att för gäldande av dylika kostnader anlita anslagen till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. Under erinran att ett odisponerat belopp av 875 kronor återstode av den del av åttonde huvudtitelns anslag till tryckningskostnader för innevarande budgetår, som må ställas till domkapitlens förfogande, uttalade emellertid statskontoret att sagda belopp syntes kunna anvisas till domkapitlets i Lund disposition såsom bidrag till gäldande av nu ifrågavarande utgift. I överensstämmelse härmed beslöt Kungl. Maj:t i anledning av domkapitlets framställning anbefalla länsstyrelsen i Malmö att från förslagsanslaget till tryckningskostnader (1923—1924: VIII N. 6) till domkapitlet såsom bidrag till gäldande av omförmälda utgift utbetala ett belopp av 875 kr.

Sedan år 1914 har av riksdagen medgivits, att av det å åttonde huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till tryckningskostnader högst ett visst belopp, ursprungligen 1,800 kr., i nu gällande riksstat 9,000 kr., får användas till tryckningskostnader för domkapitlens expeditioner. Genom kungl. brev den 22 juni 1923 hava av nämnda belopp särskilda summor, tillhoppa 8,125 kronor, anvisats åt de olika domkapitlen. Det är återstoden — 875 kronor — som för nu ifrågavarande ändamål av Kungl. Maj:t tagits i anspråk.

Enligt utskottets uppfattning kan ej med nämnda anslag hava avsetts, att det skulle användas på sätt nu skett. Det utlåtande, vars tryckning här bekostats med statsmedel, har icke tillställts någon myndighet för avgivande av yttrande. Något behov eller intresse av utlåtandets mångfaldigande har sålunda ur statens synpunkt icke förelegat. Särskilt vill utskottet framhäva, att någon remiss av detsamma till församlingarna och prästerskapet icke ägt rum eller ens ifrågasatts. Såvitt av handlingarna framgår, hava ej heller i samband med beloppets anvisande bestämmelser givits om den tryckta upplagans användande; fastmera synes densamma redan hava blivit av domkapitlet disponerad. Utskottet anser sålunda, att det ifrågavarande anslaget icke bort användas så, som genom Kungl. Maj:ts beslut skett.

På grund av vad sålunda anförts anser sig utskottet böra hos riksdagen göra anmälan enligt § 107 regeringsformen mot föredragande departementschefen statsrådet Clason.

Närvarande: herrar Larsson i Västerås, von Geijer*, Strömberg, K. J. Ekman, G. W. Hansson*, Larsén, A. W. Johansson, P. J. Gustafsson*, Nils Anton Nilsson*, Johan Bergman, Sävström, Jansson i Edsbäcken, Engberg, Borg, K. A. Westman*, Karlsson i Vadstena, Sehlin*, Pehrsson i Göteborg* och Björkman i Norrköping*.

* Ej närvarande vid justeringen.

Stockholm den 2 maj 1924.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Reservationer:

A. Vid särskilda punkter i utskottets memorial.

I.

Vid punkten 1:o:

av herrar *von Geijer, K. J. Ekman, Dahl, P. J. Gustafsson, K. A. Westman* och *Pehrsson* i Göteborg, som anført:

»Med hänsyn till det samband, som förefinnes emellan frågan om folkskoleväsendet i Uppsala och stiftelsen Prins Gustafs folkskola, samt den otillräckliga utredning, som i ärendet förebragts i fråga om nämnda stiftelses avskiljande i ekonomiskt avseende från skolväsendet, hava vi ansett ärendets handläggning ej hava bort föranleda anmärkning.»

Till närmare utveckling av sin uppfattning hava reservanterna anført:

»Alltifrån sin tillkomst år 1829 ända fram till år 1843 har Prins Gustafs skola — liksom också den i Uppsala förut befintliga, i Prins Gustafs skola uppgångna mindre 'Läse- och arbetsskolan' för barn, 'som nöd och uselhet annars tvingade att söka allmosor' — uppehållits så gott som uteslutande av donerade medel samt genom värdjanden till allmänhetens offervillighet. I den av stadsfullmäktige föranstaltade historiska framställningen rörande skolan yttras därför (å sid. 170) följande:

'I sin första början, en fattigskola för ett fåtal barn hade skolan från 1830-talet visserligen vuxit ut till en större inrättning, avsedd att fylla ett samhälleligt behov och fördenskull ofta betraktad som en stadens skola. Men från ekonomisk synpunkt sedd hade skolan mera karaktär av enskild stiftelse. Med undantag av det i fastställd stat upptagna anslag till stadens pedagogi (7 tunnor spannmål) voro skolans inkomster nästan uteslutande beroende av den enskilda offervilligheten, donationer och gåvor. Det är först då skolan med föranledande av 1842 års folkskolestadga måste för sin utveckling söka stöd och penninganslag av kommunen, som den fullt klart får egenskapen av en kommunal institution, om den än i vissa avseenden behåller prägeln av from stiftelse.'

Det vill sålunda synas, som om allt vad i fastigheter och fonderade medel tillhört skolan före år 1842 under alla omständigheter bort i förslaget till fördelning av egendomen emellan stiftelsen och staden hava bibehållits såsom stiftelsens egendom. Någon utredning härutinnan har emellertid icke skett. Av de hörda myndigheterna har också länsstyrelsen — med instämmande uti ett av landshövdingen Hammarskjöld såsom ordförande i skolans direktion avgivet yttrande — funnit det egendomligt, att stiftelsen enligt den föreslagna fördelningen syntes 'fränkännas all den egendom, som före år 1842 tillhörde densamma', med undantag allenast av den s. k. von Küssellska fonden, samt ansett sig förhindrad att förorda någon åtgärd, vari-

genom stiftelsen skulle kunna fränhändas större eller mindre del av sin egendom. Och justitiekanslern har, med hänsyn därtill att bland tillgångarna funnes fast egendom, som tillhört stiftelsen redan innan den obligatoriska skolundervisningen infördes (1842), uttalat, att riktigheten av att till den nya förvaltningen överföra all den fasta egendomen utan att åtminstone någon ersättning lämnades stiftelsen 'nog kan ifrågasättas'.

Vid nu angivna förhållanden synes icke med fog någon anmärkning kunna göras mot att — *i saknad av all utredning* rörande stiftelsens rätt till den ena eller andra delen av egendomen eller större eller mindre del därav — de i ärendet gjorda framställningarna *i nu föreliggande skick* förklarats ej kunna föranleda till någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Någon definitiv ställning till frågan om skolväsendets omorganisation i Uppsala kan Kungl. Maj:t ej därigenom anses hava intagit; tvärtom har genom inskjutande i beslutet av ordet *nu* (de 'nu gjorda ansökningarna') på i sådana fall sedvanligt sätt antytts, att ny framställning i ämnet förväntas.

Av dessa skäl ha vi yrkat ogillande av anmärkningen i fråga.

II.

Vid punkten 2:o:

1) av herrar *von Geijer, K. J. Ekman, P. J. Gustafsson, Nils Anton Nilsson, K. A. Westman* och *Pehrsson* i Göteborg, som anfört:

»Anmärkningen i denna punkt ha vi icke kunnat biträda. Tvärtom ha vi ansett, att Kungl. Maj:ts åtgärd att anvisa medel till tryckning av domkapitlets utlåtande över ifrågavarande kommittébetänkande, som berör den kyrkliga indelningen och organisationen i hela Skåne, varit välbetänkt. De omfattande, på ingående sakkunskap grundade utredningar av de kyrkligt organisatoriska spörsmålen samt den sammanfattning av församlingarnas och prästerskapets yttranden, som innefattas i domkapitlets utlåtande, hava betydelse icke blott för Kungl. Maj:ts närmaste beslut med anledning av kommitténs betänkande utan även för de vidare beslut rörande organisationen i de särskilda pastoraten, som i många fall ännu återstå att fatta, såväl som för de liknande avgöranden, som på andra orter i riket kunna ifrågakomma, och för de frågor av enahanda art, som med visshet kunna förväntas uppkomma i samband med de nya löneregleringar, som efter utgången av nu påbörjade löneregleringsperioder skola uppgöras för samtliga pastorat såväl i Skåne som i riket i övrigt. Offentliggörandet i tryck av domkapitlets utlåtande har varit väl behöfligt icke minst såsom en komplettering till ifrågavarande ävenledes tryckta kommittébetänkande och ett sakligt bemötande av uttalanden däri, om vilka meningarna äro och kunna vara delade.

Att myndigheters utlåtanden i ärenden, som äro beroende på Kungl. Maj:ts prövning, tryckas är för övrigt ingalunda ovanligt. Sålunda har t. ex. Kungl. Maj:t medgivit tryckning den 22 juli 1921 av från ämbetsmyndigheter inkomna yttranden över sakkunnigas betänkande och förslag i fråga

om kvinnors tillträde till statstjänster, den 15 juni 1923 av sammandrag av yttranden, som avgivits över dels stadsplanekommitténs betänkande med förslag till stadsplanelag, dels ock bostadskommissionens betänkande med förslag till byggnadsstadga, den 9 april 1924 av sammandrag av yttranden, som avgivits över fastighetsregisterkommissionens förslag angående tillsyn över fastighetsregistreringen m. m.

Med hänsyn till vad nu anförts hava vi ansett ärendets handläggning ej hava bort föranleda anmärkning.»

2) av herr *Johan Bergman*, som, med instämmande av herr *A. W. Johansson*, anfört:

»Någon tillräckligt bärande grund för en anmärkning i avseende på ifrågasvarande obetydliga anslag kan jag icke anse föreligga. Utan att ingå på något som helst bedömande av den sak, domkapitlets yttrande gäller, vill jag blott hänvisa till ett annat i flera avseenden likartat fall, där veterligen ingen funnit Kungl. Maj:ts motsvarande åtgärd anmärkningsvärd. Över den senaste skolkommisionens betänkande och förslag ha vissa korporationer avgivit utlåtanden, till mycket stor del innebärande kritik av betänkandet. Dessa utlåtanden hava, på därom gjord framställning, på allmän bekostnad till trycket befordrats (kungl. br. 23 febr. 1923), visserligen, med hänsyn till deras omfattning, i ett inom kungl. skolöverstyrelsen utarbetat sammandrag. Att tillstånd till dessa utlåtandens offentliggörande före tryckningen begärdes hos regeringen, medan i nu förevarande fall ett anslag till tryckningskostnadernas gäldande begärdes först efteråt, synes mig icke innebära någon skillnad av så väsentlig natur, att en anmärkning billigtvis kan grundas på detta skäl. Kungl. Maj:t hade i båda fallen samma frihet att bedöma lämpligheten av statsmedels användning för ändamålet. I båda fallen voro utlåtandena till stor del starkt kritiska mot den officiella utredningskommitté, vars förslag de gällde. Och i båda fallen inneburo utlåtandena jämte kritiken ett från sakkunnigt håll givet kompletterande bidrag till sakens utredning. En av konstitutionsutskottet given anmärkning i ett sådant fall torde svårigen kunna undgå att i någon mån göra intryck av bristande opartiskhet gentemot en icke önskad kritik. På grund av vad jag sålunda anfört, har jag icke ansett mig böra instämma i den ifrågasvarande anmärkningen.»

3) av herr *Björkman* i Norrköping.

B. Reservationsvis framställda anmärkningsyrkanden.

III.

(Protokoll över justitiedepartementsärenden den 24 nov. 1923.)

av herr *Reuterskiöld*, som anfört:

»Till ledigförklarade häradshövdingämbetet i Torneå domsaga hade Svea hovrätt bland de sökande å förslag uppfört v. häradshövdingarna C. A. Nore-

lius, F. Appelberg och V. C. Lundmarker i nu nämnd ordning. Inom hovrätten hade emellertid en minoritet av 8, nämligen t. f. presidenten jämte sju hovrättsråd, emot majoriteten, bestående av 16 hovrättsråd, uppfört v. härads-hövdingen H. Körlof å första förslagsrummet, och vid föredragningen inför Kungl. Maj:t 24 nov. 1923 hemställde departementschefen statsrådet Ekeberg, på de av t. f. presidenten anförda skäl, om utnämning av Körlof.

Av handlingarna framgår, att Körlof var fem år yngre än den å 3:dje rummet uppförde, att Körlof blivit e. o. hovrättsnotarie nära 4 år senare än den å 2:dra rummet uppförde, att Körlof förvaltat härads-hövdingämbete i 5 år 25 dagar, de å förslaget uppförde i resp. 7 år 2 mån. och 26 dagar, 6 år 7 mån. och 10 dagar, 6 år 7 mån. och 7 dagar, att Körlof varit adjungerad ledamot i hovrätt 2 år 8 mån. och 20 dagar, de å förslaget uppförde resp. 3 år 10 mån. och 20 dagar, 1 år 9 mån. och 21 dagar, 2 år 4 mån. och 16 dagar, att den å första förslagsrummet uppförde ensam av de sökande haft revisionssekreterareförordnande, att den beräknade tjänstetiden för Körlof var 8 år 9 mån. och 15 dagar, för de å förslaget uppförde resp. 14 år 2 mån. och 16 dagar, 11 år 7 mån. och 21 dagar, 9 år 11 mån. och 23 dagar. Därjämte har i handlingarna antecknats om Appelberg: »född och uppvuxen i övre Norrland och domsagotjänstgöringen huvudsakligen förlagd dit», samt om Körlof: »enligt intyg av professor Wiklund i Uppsala och f. d. jägmästaren Montell är Körlof ganska hemmastadd i finska språket».

Vid ärendets behandling inom hovrätten 19 okt. 1923 uttalade hovrättsrådet Holmberg bl. a., att hänsyn borde tagas till »önskvärdheten av att domare, som skola handlägga och avdöma rättstvister i Norrland, äga kännedom om de för Norrland säregna förhållandena», och att bland de sökande två, nämligen Appelberg och R. V. Seldén, haft långvarig verksamhet som domare i övre Norrland, men att av dessa Seldéns meriter i övrigt icke berättigade honom till företräde framför vare sig Appelberg eller Norelius, under det att Appelberg, som var född i Kalix och tjänstgjort såväl i Torneå som i Piteå och Kalix domsagor, borde anses till företräde framför båda de nyss nämnde. Någon hänsyn till Körlofs kunskaper i finska språket togs däremot icke i detta votum.

Däremot förklarade hovrättsrådet Olin, med instämmande av hovrättsråden Himmelstrand och Lagerbielke, sig vilja uttryckligen framhålla, att, då de uppförde Körlof i första rummet och överhuvud å förslaget, de »lagt avgörande vikt vid de omständigheterna, att förslaget avser härads-hövdingämbetet i en domsaga, vars befolkning till övervägande del är finskspråkig, samt att, såvitt ansökningshandlingarna utvisa, Körlof är den ende av de sökande, som äger kunskaper i finska språket». Härutöver anförde t. f. presidenten Marks von Würtemberg, att efter hans mening, »med hänsyn till de inom Torneå domsaga rådande språkförhållanden», den kunskap i finska språket, som Körlof enligt sakkunnig persons intyg förvärvat, borde »föranleda, att han i fråga om skicklighet för utövande av den nu sökta befattningen anses i förhållande till samtliga medsökande äga ett företräde, som mer än uppväger dessas större tjänstemeriter», samt att, »i betraktande av

den särskilda erfarenhet Appelberg äger om förhållandena i andra av landets nordligaste bygder», denne måste anses äga företräde framför Lundmarker, men näppeligen framför Norelius.

Det intyg, t. f. presidenten i sitt votum avsåg, var utfärdadt av prof. Wiklund och innehöll, att Körlof vid tentamen i finska språket funnits vara »i besittning av ett aktningsvärt ordförråd och kunskap om det väsentliga i grammatiken samt förmåga att översätta även ganska invecklad text», och att han »med lämplig övning torde på grundval av dessa studier kunna ganska snabbt ernå färdighet att begagna språket även i tal». Intyget var daterat 19 sept. 1923 och kompletterades hos Kungl. Maj:t med ett den 7 nov. daterat intyg från f. d. jägmästaren Montell av innehåll, »att Körlof, som hos mig innevarande höst sedan början av oktober flera dagar i veckan övat sig i talande och läsning av finska språket och särskilt den dialekt därav, som användes i Tornedalen, ganska väl läser finska och förstår, då jag med användande av nämnda dialekt sakta och tydligt samtalar med honom, samt att Körlof även själv kan göra sig förstadd med användande av samma dialekt».

Egendomligt är i detta befordringsmål, att ingen vare sig sökande eller annan, som däri yttrat sig, åberopat K. K. 21 maj 1869 (S. F. S. nr 27), vari det heter, att Kungl. Maj:t, »med anledning av riksdagens i ämnet gjorda underdåniga framställning funnit gott till vederbörande myndigheters efter rättelse i nåder förordna, att vid tillsättning av tjänstebefattningar inom de delar av Norrbottens län, där finska och lappska språken talas, företräde lämnas sådan kompetent sökande, som, *med jämn god skicklighet och lika förvärvad tjänstemannaduglighet* med de övriga sökande, styrker sig *vara mäktig* det eller de av ovanberörda språk, som av befolkningen talas i den ort, där tjänstebefattningen är ledig, börande den sökande, som av slik företrädesrätt vill komma i åtnjutande, vid ansökningen foga bevis om sin kändedom av det ifrågavarande språket». Av riksdagens här åberopade skrivelse, nr 56 vid 1869 års riksdag, framgår, att riksdagen icke avsett något ovillkorligt företräde för språkkunskap i nu omhandlade avseende, oberoende av övriga meriter, utan lagt synnerlig vikt därvid, att företrädet skulle inträda först vid *i övrigt lika meriter*, vilket även i K. K. 21 maj 1869 skarpt betonats. Ej heller torde vilken obetydlig språkkunskap som helst här hava varit avsedd, då det i kungörelsen föreskrives, att vederbörande skall styrka sig »vara mäktig» det språk, varom fråga är, d. v. s. visa sig behärska detsamma och ej blott hava studerat eller begynt inlära detsamma.

Om denna författning behörigen åberopats och tillämpats, hade den första frågan måst bliva den, huruvida Körlof ägde »jämngod skicklighet och lika förvärvad tjänstemannaduglighet med de övriga sökande»; endast om så visat sig vara fallet, kunde därefter den andra frågan uppstå, huruvida den kunskap i finska språket, som han styrkt sig äga, vore av natur att giva honom den företrädesrätt, varom sagda kungörelse stadgar. Av handlingarna framgår, att Körlofs meriter i och för sig icke berättigade honom till något som helst förslagsrum och att hovrätten med dubbelt flertal därför uteslöt honom

från förslaget. Under sådana förhållanden hade lagligen den andra frågan icke bort ens upptagas till prövning.

Föredraganden har emellertid, i likhet med t. f. presidenten i hovrätten, ansett sig kunna tillmäta ej blott det ansökningen bilagda intyget karaktär av bevis om finska språkets behärskande, utan dessutom alldeles oberoende av och i strid med 1869 års kungörelse låta denna språkkunskap komma i betraktande även vid avvägandet av de sökandes allmänna tjänstemeriter. Huruvida föredraganden fäst eller icke fäst avseende även vid det först hos Kungl. Maj:t efter ansökningstidens utgång ingivna intyget av Montell, framgår ej direkt av protokollet, ehuru dettas avfattning närmast pekar på sannolikheten av att så åtminstone formellt ej skett.

Huru berättigat och lämpligt det än i och för sig måste anses vara, att vid tillsättandet av häradshövdingämbeten i övre Norrland skäligen hänsyn toges till sökandes verkliga kunskaper i finska och lappska språken, så vitt dessa visas vara ej blott sådana, som på kort tid borde kunna av vilken som helst, som utnämnes, i motsvarande grad efter utnämningen förvärfvas, utan sådana, att de för befattningens handhavande måste antagas giva sin innehavare ett verkligt försteg framför övriga — och av denna art voro uppenbarligen icke de av Körlof till synes under 1923 förvärfvade — bör å andra sidan strängt fasthållas, att för rättssäkerhetens bevarande och iakttagandet av full oväld och objektivitet, de grunder, efter vilka en sådan språkkunskap skall vid förslags uppgörande beaktas, måste vara i allmän författning kungjorda, så att icke rent tillfälliga omständigheter eller enskild företagsamhet därvid må spela in och t. o. m. fälla utslaget.

Så vida 1869 års författning, som av åtskilligt att döma torde hava råkat i en viss glömska, dock skall anses fortfarande äga giltighet, kunde ej vid förslagets uppgörande Körlofs finska språkkunskap av ovan antydda skäl lagligen giva honom företräde. Ej heller kan föredragande departementschefen anses stå över lagen och vara befogad att tillstyrka Kungl. Maj:t en utnämning i strid med en av Kungl. Maj:t själv givna författning, förrän denna i behörig ordning ändrats eller upphävts. Skulle åter sagda författning anses antikverad, blir föredragandens hemställan desto mera betänkelig, som han i ty fall vid utnämningen infört synpunkter, vilka varit för de sökande i förväg obekanta. Huru än det föreliggande fallet betraktas, kan Körlofs utnämning på den av föredraganden angivna grunden icke förenas med regeringsformens stadganden om »förtjänst och skicklighet». Om och i vad mån 1869 års kungörelse skäligen borde av andra bestämmelser ersättas, är en fråga för sig och får icke in casu av Kungl. Maj:t så att säga på en bakväg, såsom här skett, lösas.

Med stöd av vad sålunda anförts, har jag yrkat, att utskottet skulle mot statsrådet Ekeberg göra anmälan jämlikt regeringsformen § 107.»

IV.

(Protokoll över utrikesdepartementsärenden den 9 febr. och 21 sept. 1923.)

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»I skrivelse av 4 jan. 1923 anhöll styrelsen för jubileumsutställningen i Göteborg 1923 om utrikesministerns medverkan »att för befrämjande av resandetraffiken till utställningen alla sådana lättnader, som äro möjliga, måtte medgivas i fråga om erhållande av inresevisum till Sverige». Styrelsen framhöll i sin motivering, att »gällande bestämmelser angående erhållande av inresevisum till Sverige» enligt uppgifter, som av passbyrån i Göteborg bestryks, vore »de strängaste till något land gällande», och att utan mildring av dem inrättandet av särskilda och snabba förbindelser mellan Göteborg och mera betydande platser i utlandet icke finge avsedd nytta.

Vid föredragning av ärendet 9 febr. i statsrådet återgav t. f. departementschefen statsrådet Nothin ovannämnda skrivelse och uttalande som sin mening, att »såsom en lämplig åtgärd för befrämjandet av berörda resandetraffik» borde ifrågakomma ett medgivande om »visering för 14 dagars vistelse i riket utan erläggande av föreskriven avgift», men att med denna förmån borde förknippas »villkoret, att viseringssökanden kan förete båt- eller järnvägsbiljett till Göteborg». Statsrådet erinrade tillika, att enligt K. K. 8 dec. 1922 viseringsavgift för utländsk undersåte skulle utgå med enahanda belopp, som det ålåg svensk undersåte att gälta vid visering i Sverige av pass för resa till den utländska undersåtens hemland, och hemstälde att K. M:t måtte besluta, »att förevarande stadgande icke skulle äga tillämpning, då visering lämnades utländsk undersåte, som önskade besöka jubileumsutställningen i Göteborg 1923, utan att avgiftsfri visering finge i dylikt fall meddelas för vistelse i riket under en tidrymd av högst 14 dagar, mot det vederbörande föredde båt- eller järnvägsbiljett till Göteborg». Denna hemställan bifölls och befallning utfärdades i enlighet härmed till beskickningar och konsulat. Beslutet blev sedermera försatt ur kraft genom beslut 21 sept. 1923 av t. f. regering, bestående av utrikesministern Hederstierna samt statsråden Ekeberg, Malm och Lübeck, utan att med ett enda ord detta återkallande, som »omedelbart» skulle bliva gällande, motiverades.

Det synes uppenbart, att, om K. M:ts beslut av 9 febr. skall kunna innebära något som helst tillmötesgående av framställningen från utställningsstyrelsen, det samma icke kan betyda, att allenast passviseringsavgiften fick bortfalla. Styrelsen hade icke klagat över denna, vilken icke heller, såsom reciprok mot vad i varje annat land av svenska undersåtar krävdes, ens med något fog kunde betecknas såsom en av de strängaste av olika länders bestämmelser om inresevisum. Beslutet torde därför både böra tolkas och hava tolkats såsom innebärande ett medgivande ej blott om avgiftsfri visering, utan om viserings erhållande utan vidare prövning, så snart biljett till Göteborg kunde företes. Redan detta villkor synes betänkligt, då det varken kunde möta eller i praxis torde hava mött ringaste svårighet att låta

samma biljett företes av olika personer. En dylik generositet mot utlänningar utan minsta beaktande av lämpligheten i övrigt att bevilja dem inresvisum kan näppeligen försvaras. Och om K. M:ts återkallelsebeslut av 21 sept. får tolkas som frukten av en sent vunnen insikt härom, kan detsamma både förklaras och förstås trots sin bristande motivering, varemot med fog bör anmärkas, att i ty fall återkallelsen skett alldeles för sent för att kunna erhålla någon som helst betydelse.

Då det syntes mig icke överensstämma med rikets sannskyldiga nytta att lättnader av detta slag utan åtskillnad beviljats utlänningar och då det icke heller lärer vittna om nödig skicklighet och nit att först i utställningens elfte timme återkalla medgivandet, har jag yrkat, att utskottet skulle göra anmälan mot vederbörande föredragande, resp. departementschefen, i anledning härav jämlikt regeringsformen § 107.»

V.

(Protokoll över utrikesdepartementsärenden den 15 juni 1923).

av herr *Reuterskiöld*, som anförde:

»A. Mattsson i Falun ingav 31 maj 1923 till utrikesdepartementet en till Konungen ställd underdånig ansökan om »bemyndigande till svenska beskickningen i London att, därest engelska myndigheterna i ärendet skulle hänvända sig till samma beskickning eller mitt ombud i England skulle finna önskligt att referera till densamma, understödja min ansökan medelst en rekommendation», varvid sökanden avsåg en av honom tillärd egen framställning till engelska myndigheter om återfående i nådeväg av det belopp, som, efter avslutandet av en mot Mattsson tidigare förd prisprocess i England ang. vissa under världskriget uppbringade honom tillhöriga kaffepartier, kunde finnas kvar av de vid dessa partiers försäljning influtna medel. Denna ansökan avslogs av Kungl. Maj:t 15 juni 1923.

Sökanden hade under samma år tidigare begärt Kungl. Maj:ts medverkan för utfående av full ersättning för förlusten av sagda partier och därvid åberopat, att prisdömningen icke kunde anses riktig åtminstone från svensk rättssynpunkt. Denna framställning blev emellertid av Kungl. Maj:t 23 febr. 1923 avslagen bl. a. på den grund, att handlingarna i ärendet utvisade, att Mattsson under ifrågavarande prisprocess, hörd enligt engelsk rätt på ed som vittne i sin egen sak, medgivit att vissa av honom underskrivna och av engelska myndigheter fordrade förklaringar varit oriktiga, i följd varav Mattsson under sin Englandsvistelse i och för processen varit nära att tagas i häkte. Det kan under sådana förhållanden icke göras anmärkning mot avslagsbeslutets tillstyrkande, i det att Mattsson genom detta sitt förhållande uppenbarligen förlorat de rättsanspråk, han möjligen och alldeles oavsett de oriktiga förklaringarna ägt. Däremot borde samma förhållande bliva utan betydelse, när sökanden med uppgivande av alla rättsanspråk, i nådeväg ville försöka utverka ersättning, varvid bör erinras att från engelsk sida tidigare

framställt ett förlikningsförslag, enligt vilket Mattsson skulle återfå en del av det belopp, som influtit för de försälda partierna, vilket förslag dock av Mattsson, som ansåg sig vara berättigad att få full ersättning, avböjts.

När föredraganden, d. v. ministern för utrikes ärendena Hederstierna, den 15 juni i detta ärende som skäl för sin hemställan, att framställningen icke skulle föranleda till någon åtgärd, anförde, att ingen omständighet efter beslutet av 23 febr. synes hava tillkommit eller kunnat av Mattsson anföras, som vore av beskaffenhet att föranleda, att officiell medverkan från svensk sida lämnas för genomförande av Mattssons ifrågavarande ersättningsanspråk», måste häremot framhållas att, då ansökningarna avsågo helt olika frågor — den förra en officiell diplomatisk aktion från svensk sida till sakligt rättande av en prisrättsdom, den senare en enskild nådeansökan från Mattsson själv med eventuell rekommendation från Sveriges beskickning i London — det alldeles icke bort erfordras några nya omständigheter, utan tvärtom frågan, med ledning av redan förebragt material, bort upptagas till förnyad prövning från denna helt nya synpunkt, varvid, då rättsfrågan eliminerats, endast kvarstått intressesynpunkten. Om föredraganden ansett Mattssons förhållande under och före prisprocessen vara sådant, att Mattsson därigenom förverkat t. o. m. stödet av en rekommendation till nåd, så måste med skärpa understrykas, dels att efter svensk rätt Mattsson aldrig kunnat lagligen höras på ed som vittne i egen sak, dels att kaffepartierna, så vitt handlingarna utvisa, verkligen tillhört Mattsson och efter införsel till Sverige antingen icke kunnat lagligen åter exporteras, då utförselförbud gällde, eller, vad ett av partierna angår, efter svensk rätt, som ensam var avgörande, lagligen fått exporteras. Under alla förhållanden har, så vitt av handlingarna framgår, Mattsson uppfyllt vad svensk rätt krävde och därför haft grundat anspråk på svenska regeringens bistånd i den folkrättsliga konflikt, som uppstod genom den engelska uppbringningen, så framt inte Mattsson genom eget förvållande under prisprocessen förlorat denna, icke på grund av att han i sak ej kunde styrka sin rätt, utan på grund av sina oriktiga förklaringar. När han nu i anledning av dessa ville gå nådevägen, måste det betecknas såsom föga enligt med Sveriges intressen, att han av Sveriges regering icke ens kunde få en rekommendation till nåd. Utan att på något sätt försvara vad Mattsson låtit komma sig till last från engelsk rättssynpunkt, kan man dock ej undgå att erinra därom, att de av England fordrade förklaringar, som Mattsson oriktigt underskrivit, knappast kunna folkrättsligt försvaras och snarast bort av neutral regering förhindras, samt att, då så icke skett, de samma allmänt uppfattats såsom formaliteter, vilka man underkastade sig för att få en i och för sig riktig sak riktigt bedömd och undgå de olägenheter, som i följd av dels sakligt sett ogrundade misstankar dels av engelsk ovilja mot en i Sverige och av svensk rätt tillåten handel eljest skulle uppstått. Ur reciprocitetssynpunkt liksom ur offentlig moralsynpunkt, om en sådan skall anläggas, synes så mycket mindre något kunnat med fog invändas mot ett bifall till Mattssons ansökan, som tidigare en svensk regering nådevägen beviljat engelsk undersäte på engelska regeringens rekommendation.

mentation ersättning för vad här förklarats förbrutet (jfr motion I: 34 vid 1895 års riksdag).

Med anledning av vad sålunda förekommit har jag yrkat att utskottet skulle mot föredraganden den 15 juni 1923 i detta ärende göra anmälan enligt regeringsformen § 107.»

VI.

(Protokoll över finansärenden den 1 juni och 5 juli 1923 samt över ecklesiastikärenden den 17 maj 1923).

av *hr Reuterskiöld*, som anförde:

»Vid föredragning 17 maj 1923 av riksdagens skrivelse nr 8 A av 7 april 1923 hemställde föredraganden, statsrådet Clason, bl. a., att Kungl. Maj:t ville föreskriva, dels att i stället för 8 andre kanslisekreterare inom ecklesiastikdepartementet skulle upptagas i tjänsteförteckningen allenast 7, dels ock att innehavare av den andre kanslisekreterarebefattning, som sålunda avföres från departementets tjänsteförteckning, skall fr. o. m. samma den 1 juli 1923, med bibehållande av den lönegrad han innehar, förflyttas att tjänstgöra såsom notarie hos kammarrätten'. Sedermera hemställde den 1 juni s. å. föredraganden i finansdepartementet, statsrådet Beskow, vid behandlingen av frågan om anslag till kammarrätten och dess verksamhet under budgetåret 1923—24, bl. a., att Kungl. Maj:t måtte förordna, att å föreslagen 'överflyttningsstat' skulle fr. o. m. 1 juli 1923 'vara uppförda byråchefen i riksräkenskapsverket Anders Johan Ernst Andersson, förste kanslisekreteraren i försvarsdepartementet Fingal Carl Oscar Harald Wiens, förste kanslisekreteraren i finansdepartementet Erik Karl Fabian Bæhrendtz och andre kanslisekreteraren i ecklesiastikdepartementet Carl Gösta Neuendorff; skolande Andersson, Wiens och Bæhrendtz hos kammarrätten fullgöra tjänstgöring såsom adjungerade ledamöter samt Neuendorff tjänstgöring som notarie'.

Till en början bör anmärkas, att intagandet av dessa personalförordnanden såsom moment i ärendet ang. anslagen till kammarrätten för 1923—24 ger hemställan härom skenet av att avse allenast sagda budgetår, under det att i själva verket avsetts en stadigvarande förflyttning, såsom även av rubriken 'överflyttningsstat' och ärendets tidigare behandling framgår. Ett dylikt förfarande är formellt felaktigt och hade vid protokollsgranskningen inom utskottet så när föranlett, att saken icke blivit behörigen observerad, därest den ej på sin tid väckt sådant uppseende, att inom utskottet en eftergranskning gjordes för att finna vad protokollen härom kunde innehålla.

Själva förordnandet för ovan uppräknade personer att transporteras till överflyttningsstaten för kammarrätten är även i det avseende formellt felaktigt, att föredraganden varken åberopat eller ens låtit bilägga protokollet eller handlingarna den grundlagsenligt nödvändiga förklaringen från samma personer, att de samtyckte till överflyttningen. Något 'tyst' samtycke bör knappast här kunna i vanliga fall presumeras, och bör, även om det före-

legat, anses irrelevant, då det i rättssäkerhetens intresse alltid torde böra krävas ett uttryckligt angivande av, att samtycke i förväg erhållits, så att vederbörande icke ställas inför ett fullbordat faktum, för vilket de måhända utan att vilja samtycka endast faktiskt böja sig. I föreliggande fall har emellertid en av de sålunda obehörigen transporterade, andre kanslissekreteraren Neuendorff, icke ens tyst böjt sig, utan i en till Kungl. Maj:t ställd skrift, som föredrogs av t. f. chefen för finansdepartementet, statsrådet Stridsberg, den 5 juli 1923, 'förbehållit sig att i sinom tid göra sin rätt på grund av' sin fullmakt av 18 juli 1921 såsom andre kanslissekreterare i ecklesiastikdepartementet gällande. T. f. departementschefen hemställde om skriftens läggande till handlingarna.

Vid granskningen av detta ärende, varvid avseende fästes allenast vid transporten av Neuendorff, som ensam på angivet sätt protesterat mot densamma — ehuru vad om honom säges principiellt gäller även om de övriga under förutsättning, att icke deras underlåtenhet att protestera berott av ett, visserligen i så fall felaktigt i efterhand givet, samtycke — bör först erinras, att Neuendorff under 1923 fullföljt protesten genom instämmande av Kungl. Maj:t och kronan till domstol med vissa yrkanden. Denna omständighet är dock ingalunda, såsom man velat göra gällande, av beskaffenhet att utgöra något hinder för utskottets konstitutionella granskning av Kungl. Maj:ts beslut, i det att statsrådets konstitutionella ansvar för sina rådslag i ärendet består alldeles oberoende av den utgång domstolssaken kan erhålla: hur än domen i målet faller, kan den nämligen endast beröra Neuendorffs anspråk, men icke på något sätt prejudicera bedömandet av rådslagen och den bör därför icke få inverka på utskottets uppfattning.

Jämlikt R. F. § 36 kan ingen ämbets- eller tjänsteman, med undantag av de i § 35 omfördälda förtroendeämbetsmän, 'utan medelst rannsaking och dom, ifrån sina innehavande sysslor av Konungen avsättas, *ej heller utan efter egna ansökningar, till andra tjänster befordras eller flyttas*'. Grundlagsbudet är ovillkorligt och kan icke annorledes än genom ett i grundlags form givet beslut modifieras. Varken ett förbehåll i utfärdad fullmakt eller ett förbehåll vid ledigförklaring av befattning kan inskränka grundlagens giltighet: även om därigenom befattningshavaren — vilket dock icke är fallet — skulle bliva skyldig att utan eget samtycke låta sig förflyttas, kvarstår grundlagsförbudet för Konungen att någonsin taga denna hans, i annan författning grundade, men mot regeringsformens § 36 stridande skyldighet i anspråk. Avlöningsreglementet, som av riksdagen godkänts och av Kungl. Maj:t fastställts, kan mycket väl innehålla föreskrifter rörande befattningshavares skyldigheter att underkasta sig tvångsförflyttning, men dessa föreskrifter kunna aldrig få konstitutionell verkan, utan vederbörande departementschef är trots dem lika pliktig som eljest att iakttaga R. F. § 36, så länge ändring däri ej skett, och riksdagens K. U. lika pliktigt som eljest att tillse, det grundlagen icke åsidosättes. Endast om eller i den mån omständigheter skulle föreligga, vilka gjorde det konstitutionellt möjligt för Kungl. Maj:t att besluta tvångsförflyttning i visst fall, kunna sålunda av-

löningsreglementenas föreskrifter om befattningshavares skyldighet att underkasta sig en sådan komma att tillämpas. Men inga sådana omständigheter hava i nu föreliggande fall förelegat, än mindre styrkts eller ens kunnat styrkas.

Man har visserligen velat göra gällande, att det icke varit personen, utan befattningen, som överflyttats från ett verk till ett annat och att personen blott följt med, så att säga som ett bihang. Denna tolkning av beslutet synas vederbörande departementschefer i viss mån hava själva antytt såsom riktig genom den i och för sig anmärkningsvärda form, vari beslutet givits. Men en dylik uppfattning måste betecknas såsom fullständigt felaktig. Väl kan Kungl. Maj:t och riksdagen fritt besluta vilka överflyttningar av befattningar som helst och när som helst, men den rättsliga följden härav i fråga om innehavaren av en sålunda överflyttad befattning blir den, att han stannar kvar inom det verk, där befattningen förut fanns, ehuru numera utan befattning, d. v. s. han skall lagligen överföras å indragningsstat, varvid det icke spelar någon roll, om medel härför av riksdagen anvisats eller ej — de ekonomiska följdverkningarna av överflyttningsbeslutet kan svenska staten icke lagligen undandraga sig och den i anledning härav rättsligt nödvändiga utgiftens budgetmässiga täckande i förväg eller icke blir för förhållandet irrelevant. I detta avseende äro de i Nytt Juridiskt Arkiv införda ref. nr 74 årg. 1899 och ref. nr 108 årg. 1910 särdeles belysande.

Ej heller kan med fog påstås, att uppgifterna vare sig för en adjungerad ledamot eller för en notarie i kammarrätten äro desamma som uppgifterna för kanslisekreterare i Kungl. Maj:ts kansli, så att överflyttningen icke skulle vara annat än en organisationsförändring inom verket eller förvaltningsgrenen utan väsentlig ändring av befattningens uppgifter.

Till sist bör ock framhållas, att fullmakten för befattningshavaren lika litet som själva det till grund för denna liggande utnämningsbeslutet lagligen får eller ens kan betraktas som ett avtal mellan staten och befattningshavaren, i vilket skulle med den senares samtycke kunna inryckas förbehåll eller begränsningar emot lagen. Lagen är här icke dispositiv, utan tvingande, och den regel, som givits i R. F. § 36 är given icke blott till befattningshavarens förmån eller endast i hans intresse, utan dess yttersta och bärande grund är den, att svensk rätt fordrar en fullt självständig, under lagen och endast under lagen ansvarig ämbets- och tjänstemannakår, som genom denna sin grundlagsstadgade frihet och självständighet i sina ämbetsgärningar förmår bevara objektivitet och upprätthålla rättssäkerhet även inom förvaltningen gent emot godtyckliga påtryckningar ovanifrån eller underifrån. Varje förbehåll, som avser att rubba på denna förvaltnings- och statsrättsliga svenska grundprincip är en nullitet utan all rättslig verkan, vadan Kungl. Maj:t konstitutionellt är hindrad att begagna desamma i praktiken.

Även om riksdagen — såsom i detta fall skett — samtyckt till de av Kungl. Maj:t föreslagna befattningsöverflyttningarna, och även om riksdagen — såsom i detta fall dock icke skett — i samband därmed godkänt en per-

sonförflyttning, är K. U. såsom självständig och fristående väktare över grundlagarnas behöriga tillämpning hos Kungl. Maj:t konstitutionellt pliktigt att beivra konstitutionella fel eller försummelser.

Med stöd av vad sålunda anförts har jag yrkat, att utskottet skulle mot statsråden Clason, Beskow och Stridsberg göra anmälan enligt regeringsformen § 107.

VII.

(Protokoll över ecklesiastikärenden den 16 februari 1923.)

1) av herr *Pehrsson* i Göteborg, som med instämmande av herrar *K. J. Ekman*, *N. J. M. Svensson* och *Magnusson* i Tumhult anført:

Genom kungörelse den 19 okt. 1920 anslogs *professur i exegetik* vid Kungl. universitetet i Uppsala ledig till ansökan. Såsom sökande anmälde sig förutom docenten Johannes Lundberg, som sedermera icke fullföljde sin ansökan, docenterna vid sagda universitet Chr. J. Lindblom och Gillis A. P:n Wetter.

Större akademiska konsistoriet utsåg 29 jan. 1921 till sakkunniga för lediga *professuren i exegetik* professorn i exegetisk teologi vid Lunds universitet E. Aurelius, professorn i nytestamentlig exegetik vid Kristiania universitet Lyder Brun, professorn i grekiska språket vid Uppsala universitet O. Lagercrantz samt professorn i klassisk filologi vid Göttingens universitet R. Reitzenstein.

Det läroområde, inom vilket vid ansökning till ordinarie lärarebefattning kompetens skall styrkas, finnes angivet i vederbörande stater för universitet. Av den teologiska fakultetens vid Uppsala universitet 7 professorsbefattningar omfatta 2 vardera *exegetik*. (Universitets statuter, Uppsala 1916, II. s. 8.) Detta i motsats till vad som vid Lunds universitet är fallet, där på grund av kungl. brevet den 13 juli 1909 nämnda ämne är *uppdelat* på 2 skilda lärostolar. På grund därav kungjordes den lärostol vid detta universitet som motsvarar den nu ifrågavarande, vid senaste tillsättningen 1910—1912 ledig under beteckningen professur i exegetisk teologi med undervisnings- och examinationsskyldighet i nya testamentets exegetik.

Någon sådan uppdelning av ämnet för lärostolarna vid Uppsala universitet föreligger icke. Detta är jämväl bekräftat såväl genom avfattningen av kungörelsen för ansökan till det lediga ämbetet och av skrivelsen angående sakkunnigas uppdrag som ock av ordalagen i statsrådsprotokollet vid Kungl. Maj:ts utnämning av innehavare av ifrågavarande ämbete.

Däremot föreligga bestämmelser rörande fördelningen av undervisnings- och examinationsskyldigheten mellan dåvarande innehavarna av dessa lärostolar professorerna E. Stave och J. A. Kolmodin genom kanslerns resol. den 24 februari 1909. Därvid bestämmes att *tills vidare* nämnda professorer skola undervisa och examinera i resp. Gamla testamentets och Nya testamentets exegetik. Till denna fördelning inom ämnet har såsom redan påpekats

formellt icke någon hänsyn tagits varken vid kungörandet, i skrivelsen om utseendet av sakkunniga eller vid utnämningen.

Denna nu hävdade uppfattning finner jämväl uttryckligt stöd i den år 1916 utgivna sista upplagan av Universitetsstatuterna (s. 36, 93 och 94).

Tidigare har icke heller någon bestämd fördelning av ämnet mellan de båda lärostolarnas innehavare ägt rum. De ha växelvis eller samtidigt föreläst över både gammaltestamentligt och nytestamentligt ämne och till detta förhållande har alltid förut tagits hänsyn vid tillsättning av nämnda professorer vid Uppsala universitet. De närbesläktade ämnenas art synes jämväl betinga, att innehavaren av dessa lärostolar har kompetens för båda.

Vid ärendets hela behandling av vederbörande myndigheter har man emellertid utgått ifrån att lärostolen efter professor Kolmodin skulle besättas endast för den nytestamentliga grenen av ämnet. Dock synes man hava varit medveten om att detta icke vore i full överensstämmelse med laga föreskrifter, vilket också starkt betonats av professorerna Göransson, Johansson och Juel. Jämväl professor Linderholm gör ett medgivande i samma riktning i sitt yttrande i teologiska fakulteten: »Om en sådan (professur i nytestamentlig exegetik) är det ju också, om än icke strängt formellt¹, dock i realiteten fråga».

Sökanden Wetter yttrar i sin besvärsskrift öyer konsistoriets beslut i detta ärende: »Så mycket synes i alla händelser otvivelaktigt, att samtliga sakkunniga fattat sin uppgift så, att det här i realiteten gällt en professur i nytestamentlig exegetik (sid. 33, 131, 161 bil. 1). Hela den i saken åvägabragta utredningen skulle, om. proff. Johanssons och Juels ståndpunkt i detta stycke vore riktigt, vila på en falsk förutsättning».

Sökanden Lindblom hävdar i sin förklaring, att professuren är kungjord i *exegetik* och drager därav den slutsatsen: »Skulle man alltså strängt hålla sig till sakens formella sida, borde, under de förutsättningar, som här i övrigt råda, den som endast visat kompetens inom den ena ämnesgrenen eo ipso vara avsevärt mindre skickad för det sökta ämbetet än den, som fått sin skicklighet erkänd på båda områdena».

Konsistoriet erkänner också i sitt yttrande över besvären, vilket här biläggas (Bil. 1), »det är givet att den nye innehavaren av den efter professoren Kolmodin lediga professuren bör hava ådagalagt sin vetenskapliga skicklighet i det läroämne, i vilket professuren faktiskt blivit ledigförklarad.»¹ Samtidigt framhåller visserligen konsistoriet den meningen att »det torde vara lika givet, att professor Kolmodins förordnande kommer att övergå till den nye innehavaren av ämbetet och använder i annat sammanhang uttrycket: »Även för det fall, att utvecklingen leder därhän, att ifrågavarande professuren även formellt omdanas till en professur i Nya testamentets exegetik,»...

Kanslersämbetet har också »godtagit»¹ denna förutsättning, ehuru med en motivering, som synes giva vid handen, att detta är på grund av det läge, i vilket ärendet redan förelåg, då det kom till kanslersämbetet. Något reellt skäl syntes uppenbarligen konsistoriet så väl som kanslersämbetet icke före-

¹ Kurs. här.

ligga att av formella skäl, vore de än så talande, riva upp hela tillsättningsproceduren, då även med detta godtagande av det inträdda sakläget de ansågo, att doc. Lindblom ägde bestämt företräde framför doc. Wetter, varigenom trots den formella oriktigheten i hela förfarandet materiell rättvisa skulle skipas genom Kungl. Maj:ts utnämning av doc. Lindblom. Då så icke skedde utan Kungl. Maj:t den 16 februari 1923 utnämnde docenten Wetter till professor i exegetik, står den formella oriktigheten kvar med förökad skärpa.

Detta tillvägagångssätt synes mig innebära ett godtyckligt förfarande som saknar stöd så väl i Universitetets statuter som i gällande lag och hävdvunnen praxis vid tillämpning därav.

Så länge laga bestämmelser finnas, böra de följas och icke sättas ur funktion på grund av vad man räknar med skall komma att i framtiden beslutas. Och gäller detta framför allt, då genom sådant förfarande någons rätt kränkes, såsom i förevarande fall.

Endast den ene av de båda sökandena, docenten Lindblom, har speciminerat i *exegetik*, alltså ämnets båda grenar, såsom ämnet i kungörelsen om ansökan till professuren fastställdes. Han har befunnits synnerligen väl meriterad för båda.

Docenten Wetter torde knappt ha kunnat ens förklaras kompetent till professuren, om laga former rätt iakttagits. Under alla omständigheter torde vara uppenbart, att han *icke styrkt* sin kompetens i Gamla testamentets exegetik. Han äger icke med betyg vitsordade kunskaper å det semitiska språkgebietet, en nödvändig filologisk förutsättning för vetenskapligt arbete i Gamla testamentets exegetik, han har icke ens detta ämne med i teologie licentiatexamen och hans författareskap rör sig på andra områden.

Det måste därför anses kränka docenten Lindbloms rätt, då hans behörighet till det sökta ämbetet av vederbörande myndigheter icke prövats efter gällande bestämmelser, vars krav han ensam bland de sökande styrkt sig fylla — bakom detta ligger åtskilliga års arbete — utan efter ett antagande om hur ämnesfördelningen i fortsättningen kommer att ordnas eller bör ordnas.

Om akademiska myndigheter ha förfarit formellt oriktigt, vilket icke synes kunna bestridas, hade det varit Kungl. Maj:ts uppgift icke blott att vaka över att laga bestämmelser följas utan ock att hålla sin hand över att sökandes materiella rätt icke sattes å sido.

Det vore jämväl olyckligt, om den praxis innästlade sig vid besättandet av befattningar inom det offentliga undervisningsväsendet, att de i kungörelsen om ledighet angivna betingelserna för ansökan sedermera utan vidare sattes ur kraft vid prövningen av ansökningarna.

Jag anser, att denna högst betänkliga formella brist vid detta ärendes handläggning måste betraktas såsom anledning till anmärkning mot föredraganden, statsrådet Olsson. Men om man också, då ärendet fått felaktig behandling från början, toge detta sakläge för gott av praktiska skäl och läte prövningen av de sökandes meriter för professuren i exegetik inskränkas

till en prövning av deras förtjänst och skicklighet för en lärostol i nytestamentlig exegetik, synes det mig att om prövningen skett efter objektiva grunder, docenten Lindblom såsom den för ämbetet mest meriterade hade bort till tjänsten utnännas.

Universitetsstatuternas 53 § känner tre befodringsgrunder och efter alla tre synes doc. Lindblom böra ställas i främsta rummet. Nämda § har följande lydelse:

»För befodran till akademiska lärarebefattningar må ej andra grunder avses eller åberopas än graden av ådagalagd vetenskaplig skicklighet

Vid bedömandet av den vetenskapliga skickligheten skall hänsyn tagas jämväl till ådagalagd skicklighet att meddela vetenskaplig undervisning.

Prövas den vetenskapliga skickligheten hos två eller flera sökande vara lika, då må ock tjänsteålder åberopas såsom befodringsgrund.»

För bedömande av huru nämnda sökandes meriter förhålla sig till dessa befodringsgrunder hänvisas i första hand till kanslersämbetets bilagda ytt-rande. (Bil. 2.)

Till komplettering och sammanfattning härav tillåter jag mig anföra följande.

Vid utrönandet av graden av vetenskaplig skicklighet kan icke underlåtas att taga hänsyn till sökandenas avlagda examina och lärdomsprov.

Doc. Lindblom avlade:

fil. kandidatexamen ^{15/9} 1902 i 5 ämnen med en betygssumma av $9\frac{1}{2}$; därvid må märkas ämnena grekiska 2 betyg och semitiska språk 2 betyg.

Teol. kand.-examen ^{31/1} 1905 med 18 betyg.

Teol. lic.-examen ^{27/10} 1908 med tillsammans $8\frac{1}{2}$ betyg. Däri ingingo ämnena Gamla testamentets exegetik 3 betyg och Nya testamentets exegetik $2\frac{1}{2}$ betyg.

Vid disputation för docentur erhöll han tillsammans $3\frac{1}{2}$ betyg.

Han utnämndes till docent i exegetik ^{8/6} 1909.

Docenten Wetter avlade:

teologisk-filos. examen ^{31/5} 1907 med en betygssumma av $4\frac{1}{2}$ betyg.

Teol. kand. examen ^{15/12} 1909 med $15\frac{1}{2}$ betyg.

Teol. licentiatexamen med tillsammans $7\frac{1}{2}$ betyg. Däri ingick, teologisk encyklopedi och teologisk etik samt Nya testamentets exegetik med 3 betyg.

Vid disputation för docentur erhöll han tillsammans $2\frac{1}{2}$ betyg.

Han utnämndes till docent i exegetik ^{22/1} 1914.

Av denna jämförelse framgår otvetydigt, att doc. Lindblom ifråga om examensmeriter står avsevärt före sin medsökande.

Därav framgår likaledes att doc. Wetter saknar vitsord om högre examen i de båda språk, som utgöra språkligt underlag för det område den sökta professurens ämne omfattar. Samtliga representanter för dessa språk-områden tillerkänna också utan tvekan doc. Lindblom första rummet. I detta avseende hänvisas till kanslerns utlåtande. För en professur även i nytestamentlig exegetik torde det jämväl anses nödigt att ha den insikt, som

betyg i teol. licentiaten utvisar, i det gamla testamentets exegetik. (Jfr kanslerns utlåtande.)

Av de sakkunniga satte de båda svenska obetingat doc. Lindblom främst. De båda utländska åter satte doc. Wetter främst. Därvid är dock att märka, att prof. Brun tillerkänner doc. Wetter främsta rummet efter andra befordringsgrunden, undervisningsskickligheten, och att prof. Reitzenstein uttryckligen förklarar sig sakna kompetens att bedöma de sökandes arbeten på det gammaltestamentliga området och att hans bristfälliga kunskap i det svenska språket är honom till hinder vid bedömandet. Doc. Lindbloms främsta produktion ligger i väsentlig mån på just detta område och de flesta av hans utgivna skrifter äro skrivna på svenska, under det att doc. Wetters författarskap, till avsevärd stor del på tyska språket, faller huvudsakligen inom prof. Reitzensteins område. Han är filolog och hellenistisk religionshistoriker men icke teolog.

Av dessa sakkunnigutlåtanden framgår, att den ene, som sätter doc. Wetter i främsta rummet, grundar hans kompetens till den lediga lärostolen i exegetik till väsentlig grad på överlägsen skicklighet i ett annat av fakultetens ämnen med egen lärostol, religionshistoria. (»Han er mere religionshistoriker end ekseget.» »Hellenismens religion og kultur er hans egentlige domæne», Lyder Brun.) Religionshistorien är visserligen en hjälpvetenskap för exegetiken, överlägsenhet på detta område borde dock icke ha givit honom försteg för doc. Lindblom, vars högt vitsordade kompetens faller inom det område, som professuren omfattar, nämligen exegetiken. Ett dylikt bedömande är dock lika oförenligt med svensk akademisk rätt som med billighet. Vid svenska universitet är varje lärostol bunden vid visst ämne och den vetenskapliga skickligheten måste styrkas i detta ämne.

Icke ringa vikt torde också bära tillmätas den omständigheten, att doc. Lindblom varit ordinarie ledamot av bibelkommissionen, vilket vittnar om hans kompetens och måste tillmätas utomordentlig betydelse för den vetenskapliga utbildningen till professor i exegetik.

Inom teologiska fakulteten satte 3 ledamöter doc. Lindblom i första rummet, en, professor Linderholm, satte doc. Wetter i främsta rummet.

Konsistoriet satte likaledes doc. Lindblom i främsta rummet med 12 röster mot 12 eller rättare i realiteten, såsom kanslern utvisar, med 14 röster mot 12.

Kanslersämbetet förordar starkt doc. Lindblom.

Efter andra befordringsgrunden, undervisningsskickligheten, sättes doc. Lindblom främst. (Jämför stora konsistoriets uttalande och kanslerns utlåtande.) Det synes som skulle vid bedömandet av hela detta ärende den omständigheten, att denna professurs innehavare har till uppgift att med sin undervisning utbilda präster för den svenska kyrkan allt för litet beaktats.

Efter tredje befordringsgrunden står doc. Lindblom, som vart doc. 1909, främst med 6 skilda förordnanden att uppehålla endera av professurerna i exegetik och 10 terminers föreläsningar och 2 terminers seminarieövningar. Doc. Wetter, som vart docent 1914, har icke haft något förordnande att uppehålla professur i exegetik, men har haft förordnande att inom huma-

nistiska sektionen vid Uppsala universitet förrätta examination i ämnet religionshistoria och att upprätthålla lärarplatsen i samma ämne vid Stockholms högskola. Han har 2 terminers seminarie- och proseminarieövningar.

Doc. Lindblom uppfördes den 6 dec. 1911 av större konsistoriet vid Lunds universitet i andra förslagsrummet till professorsämbetet i exegetisk teologi med undervisnings- och examinationsskyldighet i Nya testamentets exegetik.

I fråga om värdesättandet av de båda sökandens vetenskapliga begåvning och av deras produktion för den sökta befattningen hänvisar jag i övrigt till kanslersämbetets yttrande.

Av vad jag här anfört synes mig framgå att, *även om* det varit fråga om tillsättandet av en professur i Nya testamentets exegetik, doc. Lindblom på grund av den förtjänst och skicklighet, som gjort att alla de akademiska myndigheterna, som yttrat sig satt honom i främsta rummet efter alla tre befordringsgrunderna, borde, om fullt objektiva skäl fått göra sig gällande, ha blivit utnämnd till professuren. Då nu professuren skulle tillsättas i *exegetik*, synes det mig vara så mycket mer anmärkningsvärt, att statsrådet Olsson mot dessa myndigheters uttalanden utnämnde doc. Wetter.

Jag kan icke underlåta att uttala, att det synes mig framgå av den motivering, som framlagts för doc. Wetters uppförande i främsta rummet av särskilt professorerna v. Friesen, Hägerström och Linderholm, som kraftigast fört talan för doc. Wetter, att det varit i första hand hänsyn till den teologiskt radikala åskådning, som doc. Wetter företräder och till vilken de synas principiellt ansluta sig, som blivit det avgörande för deras yttrande i fråga om de sökandes vetenskapliga förtjänst. I vilken mån deras yttrande kan ha varit utslagsgivande för statsrådet Olsson, undandraget sig bedömande och framgår icke av handlingarna, då ju Kungl. Maj:t icke plägar i statsrådsprotokollet motivera utnämningar.

För att styrka denna min uppfattning tillåter jag mig ur dessas anföranden till konsistoriets protokoll den 4 nov. 1922 citera följande:

Prof. Hägerström: »Vid frågans avgörande är det nödvändigt att taga hänsyn till ännu en sak: *de grundsatser, som leda båda sökandena vid den vetenskapliga behandlingen av det bibliska stoffet.*» Och skälet för hans förord sammanfattas i följande ord:

Det bör anmärkas, att prof. Reitzensteins yttrande s. 172: »Den Schriften beider Gelehrter fühlte man immer den tiefen religiösen Ernst . . . an», (I de båda lärdas skrifter känner man alltid det djupa religiösa allvaret) kunde väcka missförstånd i avseende å W. Visserligen är det sant, att varje som helst ton av förakt för en gången tids religiösa föreställningsvärld är honom fullkomligt främmande. Men var och en, som något känner hans exegetiska och historiska skrifter, kan intyga, att endast *ett* intresse däri träder fram, nämligen att efter rent historiskt filologiska metoder få reda på *sanningen*, särskilt med avseende å urkristendomen. *De ha överhuvud ingen som helst religiös betoning.*¹ Det är nu därför ock oerhört vilseledande att tala

¹ Kurs. här.

om Lindblom såsom gentemot Wetter utmärkt av självkritik. Utgångspunkten för forskningen är hos den senare kritisk, hos den förre okritisk, dogmatisk. Men under sådana omständigheter och med hänsynstagande till att Wetters forskning icke har kunnat hävdas såsom i det hela ovederhäftig utan såsom framgår av sakkunnigutlåtandena med de fel, som må vidlåda den, har ett högt vetenskapligt värde, har frågan blivit en *kulturfråga* av första ordningen. Det gäller om en av universitetets viktigaste professorer skall under en lång följd av år utlämnas till en i sin metodiska utgångspunkt ovetenskaplig forskning och undervisning eller forskning och undervisning inom dess läro område skall bedrivas efter vanlig vetenskaplig metod. Med allt erkännande av doc. Lindbloms uppenbara vetenskapliga förtjänster på områden, *där hans religiöst-dogmatiska intressen ej spela in,*¹ måste jag därför sätta honom efter doc. Wetter».

Professor von Friesen: Doc. Lindblom har den grundligare och meromfattande filologiska utbildningen och har ådagalagt den större akribin vid utförandet av sina undersökningar. Han har även ådagalagt den större mångsidigheten. Emellertid *synes hans forskning lida av den konstitutiva svagheten att påverkas av hans religiösa övertygelse.*¹ Han står därjämte mindre fri och självständig gent emot tradition och gällande meningar än Wetter.»

Professor Linderholm: »Jag finner mig föranlåten att ånyo framhålla vikten därav, att konsistoriet i vad på det ankommer sörjer för att *den fria vetenskapliga forskningen får komma till sin rätt*¹ även vid den nytestamentliga exegetiken vid detta universitet, för så vitt dess vetenskapliga anseende skall bevaras.»

Gentemot den i dessa yttranden hävdade uppfattningen, att *docenten Lindbloms förtjänst och skicklighet för den sökta professuren i exegetik inom teologiska fakulteten vid Uppsala universitet skulle förringas av hans religiösa övertygelse*, torde vara nog att hänvisa till att konsistoriets av vetenskapsmän ur alla fakulteter sammansatta majoritet satt honom i främsta rummet.

Till ytterligare belysning av ovannämnda yttranden må anföras de svenska sakkunniges uppfattning i detta hänseende.

Prof. Lagercrantz:

»Det förtjänar kanske nämnas, att båda gentemot den bibliska traditionen stå på den moderna forskningens grund.»

Prof. Aurelius:

»Lindbloms forskning har till sin allmänna läggning den värdefulla egenheten att han står i direkt förhållande till föreliggande källor. *Inga auktoriteter eller skolmeningar skjuta sig in mellan honom och dem.*¹

Då jag anser att i detta befordringsärende universitetsstatuterna icke blivit följda och icke heller regeringsformens föreskrift i 28 § att vid alla befordringar avseende skall fästas endast å de sökandes förtjänst och skicklighet blivit iakttagen, har jag funnit mig föranlåten att yrka, att utskottet bort mot föredraganden, statsrådet Olsson, framställa anmärkning.

¹ Kurs. här.

Bilaga I.

Utdrag av större akademiska konsistoriets
i Uppsala protokoll den 20 december 1922.

Härefter föredrogs av utsedda kommitterade avgivet förslag till konsistoriets infordrade yttrande i ärendet, vilket förslag var så lydande:

»I anledning av docenten Gillis P:son Wetters underdåniga besvär över konsistoriets den 4 november 1922 upprättade förslag till återbesättande av den ena lediga professuren i exegetik får konsistoriet härmed anföra följande.

Någon formell uppdelning av de bägge professurerna i exegetik vid Uppsala universitet i en professur för Nya testamentets exegetik och en för Gamla testamentets exegetik har icke ägt rum, utan har den efter professoren Kolmodin ledigblivna professuren, varom det här är fråga, anslagits ledig såsom professur i exegetik. En reell uppdelning har dock i så måtto skett, att genom kanslersresolution av den 24 februari 1909 undervisnings- och examinationsskyldigheten i exegetik vid universitetet förklarats skola vara så fördelad mellan de två professorerna i ämnet, att den ena professorn undervisar och examinerar i Nya testamentets exegetik och den andra i Gamla testamentets. Genom samma resolution bestämdes även, att professoren Kolmodin tillsvidare skulle undervisa och examinera i Nya testamentets exegetik och och professoren Stave i gamla testamentets exegetik. Någon förändring i dessa dispositioner har sedermera icke skett, vare sig i samband med professoren Kolmodins avgång från sitt ämbete den 7 oktober 1920 eller i samband med professoren Staves avgång den 30 juni 1922.

Det är enligt konsistoriets mening givet, att den nye innehavaren av den efter professoren Kolmodin lediga professuren bör hava ådagalagt sin vetenskapliga skicklighet i det läroämne, i vilket professuren faktiskt blivit ledig förklarad, men det torde vara lika givet, att vid återbesättandet av professuren hänsyn även bör tagas därtill, att professoren Kolmodins förordnande att tillsvidare handhava undervisningen och examinationen i Nya testamentets exegetik kommer att övergå till den nya innehavaren av ämbetet, liksom det övergick till den, som på förordnande uppehöll professuren under ledigheten. Med ledning av de sakkunniges och teologiska fakultetens yttranden har då konsistoriet funnit denna vetenskapliga skicklighet vara bättre styrkt hos docenten Joh. Lindblom än hos docenten Wetter, och denna mening finner sig konsistoriet alltjämt böra vidhålla.

Enligt universitetsstatuterna skall vid bedömandet av den vetenskapliga skickligheten hos de sökande till en akademisk lärarbefattning hänsyn jämväl tagas till ådagalagd skicklighet att meddela vetenskaplig undervisning. Den vetenskapliga undervisning, det åligger innehavaren av den ifrågakörande professuren att meddela, har av ålder framför allt inriktats på den speciellt exegetiska utläggningen av de särskilda urkristna källskrifterna eller längre, sammanhängande avsnitt av dem, och det är på grund av ämnets natur tydligt, att detta moment alltjämt kommer att stå i förgrunden vid undervisningen och utgöra dess centrala del. Av ansökningshandlingarna framgår nu, att docenten Wetter icke bedrivit speciellt exegetiska forskningar på vare sig nytestamentligt eller gammaltestamentligt område, under det att docenten Lindblom i betydlig omfattning gjort detta. Den senare har därjämte under sin docenttid meddelat en mycket mera omfat-

tande undervisning av speciell exegetisk art än den förre (resp. 10 terminers föreläsningar och 2 terminers seminarieövningar mot blott 2 terminers seminarie- eller proseminarieövningar).

Av ansökningshandlingarna framgår vidare, att docenten Wetter dels icke bedrivit andra med betyg vitsordade studier på semitiskt språkområde och i Gamla testamentets exegetik än de som erfordras för teologisk-filosofisk examen och teologie kandidatexamen, dels icke heller i sin vetenskapliga produktion annat än undantagsvis, särskilt i sitt orienteringsverk över Romarrikets religioner, sysslat med gammaltestamentliga eller senjudiska ämnen. Även för det fall att utvecklingen leder därhän, att den ifrågavarande professuren även formellt omdanas till en professur i Nya testamentets exegetik, komma nyssnämnda bägge moment att jämte andra vara av fundamental vikt för professurens fruktbarande handhavande. Av handlingarna framgår det oförtydligt och har icke blivit av någon bestritt, att docenten Lindblom i fråga om semitiska studier och vetenskapliga produktion på gammaltestamentligt område liksom i fråga om det speciella exegetiska arbetet äger ett bestämt företräde framför docenten Wetter. Detta försteg tillsammans med hans väl dokumenterade vetenskapliga skicklighet och energiska och fruktbringande arbete även inom andra till professuren hörande områden synes konsistoriet icke uppvägas av det försteg docenten Wetter har inom sitt speciella forskningsområde, och får konsistoriet därför hemställa, att docenten Wetters underdåniga besvär icke måtte till någon Kungl. Maj:ts åtgärd föranleda.»

Professor C. A. Reuterskiöld anförde härpå till protokollet med egna ord följande:

»Vad klaganden anført angående hittillsvarande sätt att avgränsa religionshistorien från exegetiken utföres fullständigare av *den* sakkunnige, som nu i sin tredje inlaga, utgörande andra förklaringen av hans därigenom icke klarare sakkunnigutlåtande, synes, såsom talesman för ena sökanden vilja påtvinga konsistoriets om riktighetens av hans värdesättning av de sökande inbördes ännu icke övertygade medlemmar sin mening. Motiven för detta professor Bruns nedstigande från opartisk sakkunnig må vara vilka som helst, själva faktum försvagar värdet av den vägledning hans ursprungliga och fortfarande enda relevanta utlåtande givit, vars betydelse alltså måste numera i någon mån reduceras.

Av besvären och professor Bruns senaste förklaring framgår, att den kompetens i religionshistoria såsom särskilt fakultetsämne (= allmän religionshistoria, icke-kristen religionshistoria), vilken jag i mitt yttrande antagit att klaganden verkligen styrkt dock icke är styrkt. Den slutsats, som härav måste dragas, blir emellertid *ingalunda att hans skicklighet i exegetik ökas*, utan tvärtom att det plus, som legat i styrkt religionshistorisk skicklighet i allmänhet försvinner och reduceras till styrkt skicklighet dels, *på sätt jag förut framhållit*, å exegetikens religionshistoriska gränsområde, dels *möjligen* å den allmänna religionshistoriens exegetiska gränsområde, därest ett sadant, såsom rimligt synes, när det gäller religionshistorien inom en teologisk fakultet finnes. Hur utmärkt klaganden än må vara på detta eventuellt dubbla gränsområde, kan därav icke förändras det, även av sakkunnigen professor Bruns yttrande styrkta faktum, att klaganden icke styrkt sin skicklighet på det som i exegetiken såsom teologisk disciplin är och måste vara det centrala. Jag tillåter mig i detta sammanhang betona, att den likgiltighet för traditionen, som påståtts utmärka klaganden framför medsökanden, i själva verket, om påståendet är riktigt, innebär ett ytterligare minus, i det att ingen vetenskap får bortse från eller gå utom sitt eget material och traditionen för en teologisk exegetisk vetenskap torde tillhöra dess material.

Under sådana förhållanden finner jag i frågans nuvarande läge, docenten Lindbloms företrädare framför klaganden genom vad besvären och förklaringsgarna giva vid handen, ytterligare och i viss mån starkare, än jag förut antagit, vara ådagalagt.

Emellertid kan, vid det förhållande, att en teologisk vetenskapsman av klagandens läggning, genom själva arten av sin forskning, skulle kunna komma att stanna mellan två lärostolar, utan möjlighet att på fullt lika fot konkurrera om någondera med sökande, som arbetat å dessas centrala delar, ifrågasättas, huruvida ej billigheten krävde, att åtminstone på enderas lärområde hans forskning bedömdes såsom grundande icke allenast en periferisk kompetens. Detta synes mig också vara möjligt under förutsättning, att en sådan sökande överhuvud arbetat med användning av metoder, som inom och för lärostolsämnets behandling äro väsentliga. Men i föreliggande fall är detta, efter enstämmigt vittnesbörd icke händelsen, utan klagandens metod är tvärtom styrkt vara religionshistorisk, icke exegetisk — just bristen i detta stycke påtalas av professor Brun med nog så stor skärpa.

Äberopande i övrigt vad konsistoriets kommitterade anfört, hemställer jag, att besvären må lämnas utan avseende och den av konsistoriet i första rummet uppförde sökanden, doc. Lindblom, till ämbetet utnämnas.»

Konsistoriet, det vill i detta fall säga Konsistoriets förklaringskyldiga majoritet, beslöt härefter att i förevarande besvärsärende avgiva yttrande i full överensstämmelse med vad utsedde kommitterade här ovan föreslagit.

Bilaga II.

Universitetskanslern, ang. återbesättande av en professur i exegetik vid Uppsala universitet.

Till KONUNGEN.

Sedan såsom sökande till en ledigförklarad professorsbefattning i exegetik vid universitetet i Uppsala anmält sig, förutom docenten vid sagda universitet Johannes Lundberg, vilken sedermera icke fullföljt sin ansökning, docenterna vid samma universitet Christian Johannes Lindblom och Gillis Albert P:son Wetter, har, efter ärendets vederbörliga behandling av sakkunnige och inom Teologiska fakulteten vid universitetet, det Större akademiska konsistoriet i Uppsala enligt beslut den 4 november 1922 på förslag till ifrågasvarande professorsämbete uppfört i första rummet docenten Lindblom och i andra rummet docenten Wetter.

Genom nådig remiss den 22 november 1922 har Kungl. Maj:t därefter anbefallt Kanslersämbetet för rikets universitet att över besvär, som av docenten Wetter i underdånighet anförts över Konsistoriets omförmälda beslut och i vilka klaganden hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes utnämna honom till innehavare av professuren i fråga, lämna docenten Lindblom tillfälle att avgiva förklaring samt, efter Konsistoriets hörande, avgiva eget underdånigt utlåtande i målet och därvid överlämna samtliga till målet hörande handlingar.

Med anledning härav har Kanslersämbetet inhämtat underdånig förklaring i målet från docenten Lindblom samt yttrande av Konsistoriet och får, jämte bifogande av ansöknings- och förslagshandlingarna med samtliga tillhörande bilagor samt med återställande av remissakten, härhos i underdånighet överlämna berörda förklaring och Konsistoriets yttrande med därtill hörande två protokollsutdrag och för egen del i målet anföra följande.

Då under den föregående behandlingen av befordringsmålet vid upprepade tillfällen frågan om professurens ämnesområde varit föremål för växlande uttalanden, anser sig Kanslersämbetet till en början böra med några ord beröra detta spörsmål.

Enligt gällande stat för universitetet i Uppsala är professuren en av de två professorsbefattningarna i exegetik. Någon bestämmelse är icke av Kungl. Maj:t meddelad, genom vilken professurens ämnesområde närmare anges. Men enligt en av Kanslersämbetet den 24 februari 1909 med stöd av § 114 i gällande universitetsstatuter utfärdad resolution skall undervisnings- och examinationsskyldigheten i exegetik vara så fördelad mellan de två professorerna i ämnet, att den ene undervisar och examinerar i gamla testamentets och den andre i nya testamentets exegetik, varjämte samtidigt av Kanslersämbetet bestämdes, att professorerna E. Stave och J. A. Kolmodin skulle tills vidare undervisa och examinera den förre i gamla testamentets exegetik och den senare i nya testamentets exegetik.

Visserligen hava sedan dess och efter det båda sistnämnda professorer erhållit nådigt avsked icke några nya bestämmelser angående ämnesfördelningen av vederbörande akademiska myndigheter begärts eller av Kanslersämbetet utfärdats. Men det torde ligga utom allt tvivel, att samma uppdelning av ämnet exegetik, vilken således hittills varit fastslagen, fortfarande kommer att upprätthållas, ävensom att blivande innehavare av den efter professorn Kolmodin lediga professuren, varom nu är fråga, faktiskt kommer att — enligt bestämmelser, vilka på vederbörandes förslag torde komma att utfärdas — erhålla i uppgift att handhåva undervisningen och examinationen i nya testamentets exegetik, likasom professorn Staves blivande efterträdare kommer att erhålla gamla testamentets exegetik till sitt läroområde.

Under sådana förhållanden och med stöd jämväl av övriga under ärendets behandling i denna del förekomna omständigheter anser sig Kanslersämbetet böra utgå från att det i föreliggande befordringsärende faktiskt gäller tillsättandet av en professur i nya testamentets exegetik.

Vore så icke fallet och omfattade professuren alltså hela ämnet exegetik, så väl gamla som nya testamentets, skulle efter Kanslersämbetets uppfattning icke den minsta tvekan råda därom, att docenten Linblom borde avgjort ställas i första rummet på grund av sina mycket väl vitsordade meriter icke blott på den nytestamentliga utan även på den gammaltestamentliga exegetikens område samt inom det semitiska språkgebietet, varemot det synes tvivelaktigt, huruvida docenten Wetter i sådant fall kunde förklaras kompetent till professuren.

Utgår man emellertid från nyssnämnda av Kanslersämbetet godtagna förutsättning förefaller avgörandet åtminstone till en början mera invecklat, då nämligen så väl bland de sakkunnige som inom fakultet och konsistorium synnerligen stridiga meningar gjort sig gällande. Båda de kvarstående sökande, om vilkas skicklighet till befattningen någon meningsskiljaktighet emellertid icke råder, äro tydligen två sinsemellan mycket olika individualiteter såsom forskare och författare. Docenten Lindblom utmärker sig framför allt för vederhäftighet och grundlighet, mognad i omdömet, säker vetenskaplig metod samt en synnerlig klarhet och noggrannhet i sitt författarskap — akribi —, Docenten Wetter synes däremot äga sin styrka i en ej vanlig idérikedom, intelligensens rörlighet, forskningsentusiasm och produktivitet samt betecknas av åtskilliga bland dem, som utlätit sig härom, såsom den starkare, mer originella forskarbegåvningen, vadan han skulle vara den av de två sökande, som hade de större förutsättningarna att föra den vetenskapliga forskningen framåt.

Om man nu överblickar ärendets behandling av de sakkunnige, i Teologiska fakulteten och hos det Större konsistoriet, så visar det sig, att av de fyra sakkunnige två ställt docenten Lindblom och två docenten Wetter i första rummet, att i Teologiska fakulteten tre ledamöter ansett docenten Lindblom böra i första rummet komma i åtanke, under det att en ledamot röstat på docenten Wetter i samma rum, samt att inom Konsistoriet omröstningen utfallit med tolv röster mot tolv, varvid docenten Lindblom med rektors utslagsröst uppförts på första rummet av förslaget. Det kan i detta sammanhang förtjäna att påpekas, hurusom nämnda likhet i röstetal, vilken för övrigt så till vida utföll till förmån för docenten Wetter, som två konsistoriales, vilka förklarade sig i fråga om vetenskaplig skicklighet likställa de båda sökande, läto tjänstaldern fälla utslaget och alltså på första rummet uppförde docenten Lindblom, kan anses om icke formaliter så likväl realiter förändrad till docenten Lindbloms förmån därigenom, att två ledamöter av Konsistoriet, den ene teolog, den andre språkvetenskapsman, vilka varit förhindrade att delta i omröstningen, förklara sig hava haft för avsikt att, om de bevistat Konsistoriets ifrågavarande sammanträde, ställa docenten Lindblom på förslaget framför docenten Wetter. Skulle dessa båda sistnämnda konsistorieledamöters röster hava medräknats vid förslagets upprättande, hade docenten Lindblom fått fjorton röster till första förslagsrummet, docenten Wetter tolv.

Då nya testamentets exegetik ju måste, ehuru i första hand en teologisk disciplin, från viss synpunkt betraktas såsom en filologisk-historisk vetenskap, är det av intresse att se, till vilket resultat målsmännen för hithörande discipliner kommit. Det befinnes då, att samtliga tre representanter för de språkområden, som här komma i betraktande — nämligen grekiska språket för nya testamentets grundtext, semitiska språk, till vilka gamla testamentet och en väsentlig del av den senare judendomens religiösa litteratur hör, samt det romerska världsríkets andra språk, jämte grekiskan, latinska språket — utan tvekan tillerkänt docenten Lindblom första förslagsrummet, vilket också är fallet med den professor i historia, som yttrat sig i det Större konsistoriet.

Då nu Kanslersämbetet, låt vara från lekmannasynpunkt och utan sakkunskap på föreliggande vetenskapsområde, sökt sin plikt likmätigt närmare intränga i föreliggande befodringsfråga, hava särskilt några omständigheter framträtt, vilka otvivelaktigt äro av beskaffenhet att öva inflytande på frågans avgörande.

Beaktansvärt är till en början, att ganska svåra anmärkningar riktats mot docenten Wetters språkliga utbildning, icke blott inom det semitiska språkområdet, där han icke har annat att åberopa än betyget godkänd i sin år 1907 avlagda teologisk-filosofiska examen, utan även i det för den nytestamentliga forskningen grundläggande grekiska språket. Att goda kunskaper inom båda dessa språkområden äro önskvärda, ja nödvändiga för att kunna vederbörligen sköta en professur i den vetenskap, som har tolkningen av Nya testamentet till föremål, lärer väl vara obestriddigt. Vad särskilt angår förfarenheten i semitiska språk, torde grundlig kännedom om hebreiska språket utgöra en nödvändig förutsättning för ett rätt förstående av Gamla testamentet. En noggrann kunskap i Gamla testamentet och dess tankevärld utgör i sin ordning ett nödvändigt villkor för att kunna fatta och tillgodogöra sig, enligt ett yttrande inom Konsistoriet, — »den rika och oundgängliga belysning» som från »den gammaljudiska religions- och föreställningskretsen faller över Nya testamentet och urkristendomen.» Docenten Lindblom åter äger just sin styrka i sin grundliga kännedom om Gamla testamentet och den fortsatta judiska religionsutveckling, varur kristendomen

framgick, ett företräde, som näppeligen kan uppvägas av docenten Wetters obestriddliga vetenskapliga förtjänster inom området för de hellenistiska religions- och kulturströmningarna.

Ännu allvarligare är frågan om betydelsen för Nya testamentets exegetik av grundliga filologiska förutsättningar på det grekiska språkets område. Visserligen har man sökt förringa betydelsen av de framställda anmärkningarna angående docenten Wetters bristande filologiska utbildning. Men otvivelaktigt kvarstår dock, efter Kanslersämbetets uppfattning, såsom i ärendet fullt utrett, att docenten Lindblom i nu ifrågasvarande viktiga hänseende står ett gott stycke framför sin medsökande.

Här föreligger, så vitt Kanslersämbetet kan finna, en fråga av principiell vikt. Visserligen kan det förefalla sannolikt, att även utan grundlig filologisk underbyggnad intressanta och goda arbeten kunna åstadkommas inom hithörande disciplin. Men det torde vara otvivelaktigt, att en sådan disciplin som Nya testamentets exegetik, vars föremål ju är att efterforska det idéinnehåll, vars huvudsakliga urkunder äro Nya testamentets skrifter, skulle väsentligt förlora i vetenskaplig vederhäftighet genom ett nedprutande av kraven på erforderlig skicklighet i hithörande språk och textanalys. Varje sådant försvagande av sambandet mellan det filologiska underlaget och den därpå grundade forskningen synes innebära något ganska betänkligt.

Med hänsyn till området för de två sökandenas arbeten förtjänar ytterligare framhållas, att docenten Wetters bidrag till Nya testamentets exegetik väsentligen utgöres av utredningar rörande vissa föreställningar och tankar, som förbinda den äldsta kristendomen med den s. k. hellenistiska religionsblandningen i det romerska riket, under det att docenten Lindblom ägnat ingående forskningsarbete direkt åt tolkningen av Nya testamentets skrifter och inträngande i dess tankevärld. Denna åtskillnad torde böra tillmätas ganska väsentlig betydelse vid avgörande av nu föreliggande fråga.

Vid bedömandet av den vetenskapliga skickligheten för akademiska lärarbefattningar skall hänsyn tagas jämväl till ådagalagd skicklighet att meddela vetenskaplig undervisning. I detta avseende synes det Kanslersämbetet vara uppenbart, att docenten Lindblom står avsevärt före docenten Wetter. Kanslersämbetet kan i denna punkt inskränka sig till en hänvisning till vad det Större konsistoriet i sitt yttrande över de underdåniga besvären anfört, nämligen att den vetenskapliga undervisning, det åligger professurens innehavare att meddela, av ålder framför allt inriktats på den speciellt exegetiska utläggningen av de särskilda urkristna källskrifterna eller längre, sammanhängande avsnitt av dem och att detta moment alltjämt komme att stå i förgrunden vid undervisningen och utgöra dess centrala del, men att docenten Wetter icke bedrivit speciellt exegetiska forskningar på vare sig nytestamentligt eller gammaltestamentligt område, varemot docenten Lindblom i betydlig omfattning gjort detta och därjämte under sin docenttid meddelat mycket mera omfattande undervisning av speciell exegetisk art än docenten Wetter.

Slutligen tillkommer den omständigheten, att mot docenten Wetters författarskap riktats vissa direkta anmärkningar av, såsom det synes, ganska allvarlig art, när det är fråga om graden av vetenskaplig skicklighet. Så har man tillvitvat honom, att hans exegetiska metod icke kan kallas pålitlig, att han drager allt för hastiga slutsatser och att hans prövning är i visst avseende mindre grundlig, ävensom att han gör sig skyldig till underskattning av de stora personligheternas betydelse och av urkristendomens egna självständiga drag, samt på vissa punkter till hyperkritik av källorna. Er-
 inningar om lika påtagliga brister hava, så vitt Kanslersämbetet kunnat finna, icke framställts mot docenten Lindblom och hans vetenskapliga arbeten.

Efter överbägande av vad sålunda förekommit och av handlingarnas innehåll i övrigt har Kanslersämbetet funnit sig böra giva docenten Lindblom med avseende på ådagalagd vetenskaplig skicklighet för en professur i Nya testamentets exegetik ett bestämt företräde framför klaganden, docenten Wetter; och får Kanslersämbetet alltså i underdånighet hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t utan avseende å docenten Wetters underdåniga besvär till professor i exegetik vid universitetet i Uppsala i nåder utnämna och förordna den å första förslagsrummet uppförde sökanden, docenten Christian Johannes Lindblom.

Underdånigst:

CARL SWARTZ.

Otto Croneborg.

Stockholm den 31 januari 1923.

2) av herr *Bergman*, som anförde:

Då jag för min del finner utnämningen av docenten Wetter till professor i exegetik vid Uppsala universitet anmärkningsvärd, beror det ingalunda på det skäl, som i den allmänna diskussionen om denna uppseendeväckande utnämningsfråga vanligen plägat åberopas, nämligen hans radikala ståndpunkt som modern teolog. Denna ståndpunkt innebär enligt min mening intet minus i hans meritering; i den mån ståndpunkten grundar sig på rent vetenskapligt sanningsintresse, är den tvärtom en förtjänst. Den allvarliga konflikten mellan kravet på bekännelsetrohet och kravet på vetenskaplig sanningstrohet anser jag olöslig, så länge det finns en konfessionell statskyrka. Universitetet som vetenskaplig forsknings- och läroanstalt måste i varje fall undantagslöst hävda forskningsfrihetens och det vetenskapliga sanningskravets absoluta suveränitet. Någon principiell motsättning mellan en ovetenskaplig ortodoxism och en kritisk ståndpunkt föreligger för övrigt i detta fall icke, då båda de forskare, som tävlat om det ifrågavarande ämbetet, uppenbarligen stå på forskningsfrihetens grund. (Se bl. a. »Handlingar angående professuren i exegetik etc. Sakkunniges utlåtande, Uppsala 1922, sid. 33, ävensom doc. Lindbloms Förklaring av den 4 dec. 1922 sid. 12). Under sådana förhållanden bör intet tillbakasettande av den ene och gynnande av den andre på grund av skiljaktiga nyanser i teologisk uppfattning få äga rum, utan endast och allenast deras objektiva meriter vägas mot varandra.

Icke heller kan jag finna den omständigheten, att professuren var ledigförklarad i exegetik utan uttryckligt tillägg av epitetet nytestamentlig vara helt avgörande, då två exegetiska professorer finnas vid universitetet, av vilka den ena de facto är en professor i gammaltestamentlig, den andra i nytestamentlig exegetik. Den nu ifrågavarande professurens förre innehavare undervisade just i nytestamentlig exegetik och den lediga professuren uppfattades allmänt som en professur i denna speciella del av ämnet. Men å andra sidan är det uppenbart, att meriter även i den andra delen av ämnet måste innebära en styrka för den sökande, och bristen på sådana en viss svaghet.

Men vad som för mig framstår såsom den utnämndes största svaghet vid denna konkurrens är den tydliga bristen på solid filologisk utbildning. Denna

brist har så mycket mer avgörande betydelse, som en professur i exegetik väsentligen är att betrakta som en filologisk professur. Det gäller att penetrera och tolka grekiska texter av särskild hellenistisk språktyp, något som uppenbarligen icke kan ske med tillbörlig sakkunskap utan djupgående filologiska studier. Den väsentliga betydelsen av denna synpunkt har också fått ett tydligt uttryck däri att av de fyra rådfrågade sakkunniga två valdes ur de klassiska filologernas krets. Den ene av dessa, nämligen professorn i grekiska språket vid Uppsala universitet O. Lagercrantz, har gjort gällande att grava anmärkningar i filologiskt avseende kunna framställas mot Wetter, men ej mot Lindblom, vilken han utan tvekan ställer i främsta rummet. Den andre, professorn i klassisk filologi vid universitetet i Göttingen, R. Reitzenstein (även religionshistoriker), ställer visserligen Wetter i främsta rummet, dock knappast ur filologiska synpunkter, men han gör i början av sitt utlåtande en generell reservation beträffande sin bristfälliga kännedom om svenska språket, vilken varit honom hinderlig, då det gällt att bedöma de många på svenska författade skrifterna, framför allt doc. Lindbloms, vars flesta skrifter (22 av 25) äro författade på detta språk. Det måste, i förbigående sagt, väcka den största förvåning att man till sakkunnig kallat en man, som brister i den allra fundamentalaste förutsättningen för en sakkunnig prövning, nämligen förmågan att obehindrat läsa de skrifter, som skulle granskas. Prof. Reitzenstein reserverar sig därjämte med hänsyn till sin »nur laienhafte» (endast lekmanamässiga) kännedom om det vetenskapsområde, till vilket en del av docenten Lindbloms författarskap hör. Tager man hänsyn till dessa av prof. Reitzenstein uppriktigt meddelade förhållanden, måste en samvetsgrann iakttagare, så vitt jag förstår, komma till den slutsatsen, att hans omdöme icke kan läggas till grund för en säker jämförelse mellan två konkurrenter, av vilkas skrifter den sakkunnige erkänner att han närmare känner endast den enes och till en del icke kan bedöma den andres. (Se ovan citerade »Handlingar» s. 161, 162, 167).

Beträffande de bägge tävlandes filologiska förbildning inhämtas av handlingarna, att Lindblom före sina teologiska examina avlagt filosofie kandidatexamen och däri bl. a. vitsordats med betyget »med beröm godkänd» i grekiska och med samma betyg i hebreiska språket, under det Wetter före sina teologiska examina endast avlagt teol. fil. examen, vari han i samma ämnen vitsordats med resp. »icke utan beröm godkänd» och »godkänd». Givetvis ha båda senare under sina exegetiska studier inhämtat ökade språkkunskaper, men den solidare grunden hos Lindblom visar sig i hans allmänt vitsordade akribi under det de filologiska bristerna hos medtävlaren äro påtagliga. Doc. Wetter har i sina akademiska examina icke heller något vitsord i latin, vilket språk för studiet av den fornkristna litteraturen ingalunda saknar väsentlig betydelse.

Vid en genomgående undersökning av de omdömen som fällts om de sökande i de olika instanserna, finner man att av de sakkunniga två (prof. Lagercrantz och prof. Aurelius) satt doc. Lindblom främst, att prof. Reitzenstein satt doc. Wetter främst men med den reservation, att han (Reitzen-

stein) dels icke behärskade Lindbloms hela forskningsområde, dels icke heller det språk varpå dennes flesta skrifter författats, samt slutligen att prof. Lyder Brun satt doc. Wetter främst i avseende på den vetenskapliga produktionens originalitet, doc. Lindblom däremot främst med hänsyn till den akademiska undervisningens krav. Det framgår alltså att två av de sakkunniga givit Lindblom obetingat förord, under det de två andra på betingat sätt, ur vissa synpunkter och i ett fall under viss reservation, givit Wetter sitt förord. I avseende på allmänna examensmeriter (se bilagan) och tjänsteålder har Lindblom ett avgjort företräde.

I teologiska fakulteten tillerkände majoriteten första rummet åt Lindblom. I akademiska konsistoriet erhöll Lindblom likaledes första rummet ehuru blott med rektors utslagsröst (emellertid ha dock två, en klassisk filolog, prof. Persson, och en teolog, prof. Göransson, som varit förhindrade att närvara, meddelat, att de ämnat rösta för Lindblom, som i sådant fall skulle erhållit majoritet utan utslagsröst). Slutligen har kanslersämbetet otvetydigt uttalat sig för Lindblom. Med tagen hänsyn till allt vad sålunda förekommit förefaller det tydligt, att docenten Lindblom bort utnämnas. Kungl. Maj:t utnämnde emellertid docenten Wetter. Jag har därför ansett anmärkning enligt § 107 regeringsformen böra framställas mot föredragande departementschefen statsrådet Olsson.

Bilaga.

Jämförelse mellan de sökandes examensmeriter.

Lindblom.	Wetter.
<i>Fil. kandidatexamen:</i>	<i>Teol.-filosofisk examen:</i>
Grekiska AB	Grekiska Ba
Semit. språk AB	Hebreiska B
Latin Ba	Teor. filosofi AB
Teor. filosofi AB	
Prakt. filosofi AB	<i>Teol. kandidatexamen:</i>
<i>Teol. kandidatexamen:</i>	Teol. encyklopedi a
Teol. encyklopedi a	Gamla testamentets exegetik . AB
Gamla testamentets exegetik . A	Nya testamentets exegetik . . A
Nya testamentets exegetik . . a	Kyrkohistoria a
Kyrkohistoria a	Dogmatik-Symbolik a
Dogmatik-Symbolik a	Etik A
Etik a	Prakt. teol. o. kyrkorätt . . . AB
Prakt. teol. o. kyrkorätt . . . a	<i>Teol. licentiateexamen:</i>
<i>Teol. licentiateexamen:</i>	Teol. encyklopedi a
Teol. encyklopedi A	Nya testamentets exegetik . . A
Gamla testamentets exegetik . A	Etik AB
Nya testamentets exegetik . . a	
<i>Docentdisputation:</i>	<i>Docentdisputation:</i>
För författandet Ba	För författandet B
För försvaret AB	För försvaret Ba

VIII.

(Protokoll över ecklesiastikärenden den 16 nov. 1923.)

av herrar *Engberg, Fast, Sävström, Borg* och *Pauli*, som anförde:

»Genom nådigt beslut den 30 juni 1920 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att ej mindre tillkalla fem sakkunniga för att inom departementet biträda med en utredning, på vad sätt det fria och frivilliga folkbildningsarbetet borde omläggas och utvecklas för att bättre kunna fylla sin uppgift att nå vidast möjliga kretsar av de bildningssökande i vårt land och verka höjande på folkets andliga och fysiska hälsa, ävensom huru statsmakterna bäst skulle kunna främja ifrågavarande arbete, än även anmoda en av de sakkunniga att såsom ordförande leda de sakkunnigas förhandlingar samt tillkalla särskild sekreterare eller uppdraga åt en av de sakkunniga att tillika tjänstgöra såsom sekreterare. Den 7 juli 1920 tillkallades de sakkunniga och professorn Knut Erik Ossian Kjellberg utsågs att leda deras förhandlingar, varjämte en av de sakkunniga, lektorn Oscar Ulrik Bernhardin Olsson, fick i uppdrag att tjänstgöra som sekreterare. Sedan Kjellberg den 25 mars 1921 avlidit, tillkallades enligt departementsskrivelse den 4 juni 1921 professorn Clas Lindskog såsom sakkunnig i hans ställe och uppdrogs tillika åt honom att vara de sakkunniges ordförande. Genom nådigt beslut den 30 november 1922 föreskrevs, att det uppdrag, som lämnats åt de sakkunniga, skulle upphöra senast den 31 maj 1923. Med skrivelse av den 25 maj 1923 överlämnade de sakkunniga resultatet av sitt arbete till chefen för ecklesiastikdepartementet. I denna skrivelse meddelade de sakkunniga, att de ej medhunnit att slutgiltigt debattera och utforma sina förslag och utredningar, samt anhöllo, att utredningsarbetet måtte få på det sätt, som kunde befinnas lämpligt, bringas till avslutning. Genom nådigt beslut av den 8 juni 1923 uppdrogs åt professoren Lindskog att fullborda utredningsarbetet, som skulle vara slutfört senast den 15 augusti 1923. Professor Lindskog överlämnade den 22 oktober 1923 resultatet av sitt arbete till chefen för ecklesiastikdepartementet. Den 13 november 1923 meddelades tryckningstillstånd och genom nådigt beslut den 16 november 1923 bereddes professor Lindskog ersättning för sitt uppdrag. Under början av år 1924 utkom professor Lindskogs betänkande av trycket och bar titeln: »Betänkande med utredning och förslag angående det fria och frivilliga folkbildningsarbetet.» Tre korrektur hade avsänts. Det första den 12 december 1923, det andra den 29 december 1923 och det tredje den 25 januari 1924. Betänkandet har i vanlig ordning utremitterats. Av inkomna remissyttrandena ha vi särskilt fäst oss vid det av den ursprungliga kommitténs sekreterare, lektor O. U. B. Olsson avgivna. Det inlämnades den 16 april 1924 till Konungen såsom en bilaga till Goodtemplarordens riksstudieledningsinfordrade yttrande och hade följande lydelse:

Till KONUNGEN.

Kungl. Skolöverstyrelsen har till Goodtemplarordens riksstudieledning för yttrande remitterat Betänkande angående det fria och frivilliga folkbildningsarbetet (Statens offentliga utredningar 1924: 5, Ecklesiastikdepartementet). Detta betänkande är en överarbetning av ett den 25 maj 1923 av inkallade folkbildningssakkunniga avlämnat yttrande och innehåller enligt ordförandens skrivelse till departementschefen i sak egentligen inte något nytt utöver detta. Då förslagen i de båda betänkningarna i väsentliga delar äro desamma, har jag som medlem i sakkunnigutredningen ej ansett mig böra deltaga i studiekommitténs behandling av remissen.

Däremot nödgas jag yttra mig med anledning av ordförandens, professor Cl. Lindskogs, uppgift i sin skrivelse till departementschefen, att jag förklarat mig gilla hans utlåtande, endast med reservation för de punkter i motiveringen, som stå i samband med min betänkning den 25 maj 1923 bifogade reservation. Även om prof. Lindskog därmed skulle avse sitt i oktober ingivna och diarieförda betänkande, är uppgiften oriktig. I mitt svar på hans förfrågan tog jag uttryckligen avstånd från hans utredningar om föreläsnings- och studiecirkelverksamheten och hänvisade för övrigt för motiveringen i dess helhet till det av kommittén den 25 maj inlämnade utlåtandet, med vilken jag förklarade mig solidarisk utom i de punkter, mot vilka jag i min reservation anfört avvikande mening. Själva de förslag, som prof. Lindskog framlade, gav jag emellertid min anslutning under den uttryckliga förutsättning, att de, som prof. Lindskog själv försäkrade, voro desamma som de i kommittéutlåtandet i maj framförda. Denna förutsättning betonade jag i mitt svar, därför att jag inte i detalj hunnit granska prof. Lindskogs betänkande, då han infordrade mitt yttrande.

Emellertid är det tydligen prof. Lindskogs mening att låta förstå, att jag godkänt det nu av departementet tryckta utlåtandet, eftersom hans skrivelse till departementschefen inleder detta. Men det tryckta utlåtandet är ett helt annat än det av prof. Lindskog i okt. inlämnade och diarieförda, vilket, såsom framgår av prof. Lindskogs skrivelse till departementschefen, också tillsänts medlemmarna av sakkunnigutredningen. Det tryckta utlåtandet hade jag inte sett, förrän det förelåg i bokhandeln, varför jag inte alls kunnat yttra mig därom till prof. Lindskog. Uppgiften, att jag skulle ha godkänt det, helt eller delvis, är således i allo oriktig.

I det av prof. Lindskog först inlämnade utlåtandet ha före och under tryckningen gjorts bortåt ett par hundra större och mindre rättelser, strykningar och tillägg, en stor del visserligen helt oväsentliga men andra av verkligt genomgripande art. Vad som i synnerhet givit det tryckta utlåtandet en annan karaktär än det i oktober ingivna är, att prof. Lindskog sett sig föranlåten att upptaga det i maj ingivna kommittéförslagets uppställning med utredningar (motivering) för sig och ett preciserat förslag för sig.

I det i oktober ingivna betänkningarna hade prof. Lindskog utslutit själva det utformade förslaget i Folkbildningskommitténs utlåtande (se detta, sid. 3—30), och stuckit i dess bestämmelser i de olika avdelningarna av sin utredning. I hans tryckta betänkande har nu tillagts en hel avdelning, sid. 170—196, med ett utformat förslag, som i stort sett vad innehållet beträffar överensstämmer med kommitténs i maj överlämnade förslag, ehuru visserligen åtskilliga betydande avvikelser förekomma. Ett par av dessa innebära rent av ändringar i vad prof. Lindskog föreslagit i sitt i oktober inlämnade ut-

låtande. En del av förändringarna äro enligt min mening avgjort försämringar i det ursprungliga förslaget.

Givetvis är återgången till den i första editionen av prof. Lindskogs betänkande kasserade uppställningen av kommitténs utlåtande en väsentlig förbättring, rent formellt. Detsamma kan sägas om den huvudsakligen rent formella men i det hänseendet också genomgripande omarbetning han sett sig föranlåten att vidtaga i fråga om avdelningarna rörande studiecirkel- och föreläsningsverksamheten, i all synnerhet den senare. Grova språkliga och sakliga oriktigheter ha rättats, sammanhanget har blivit bättre genom att i första editionen strukna delar av kommitténs ursprungliga utlåtande återinsatts och andra omflyttats i överensstämmelse med uppställningen i detta. Det tryckta utlåtandet har således i ej oviktiga delar återfått något av överskådligheten och enhetligheten i kommittéutlåtandet av den 25 maj. Dock kvarstå fortfarande på olika ställen i utredningen med varandra helt oförenliga uttalanden.

Betänkligt synes mig emellertid förfarandet att vid omarbetningen gå så till väga, att det enda inlämnade och diarieförda exemplaret av den officiella akten därigenom till oigenkännlighet förvanskas. I detta fall har den maskinskrivna akten efter det den blivit offentlig handling omarbetats genom överstrykningar, genom med blyerts eller bläck gjorda omarbetningar och tillägg mellan de strukna raderna, genom inhäftande av nya blad och hela avdelningar o. s. v. I all synnerhet då även sakliga ändringar företagas i en offentlig handling under dess tryckning, torde det vara av betydelse, att akten själv bibehålles i ett sådant skick, att det vid en jämförelse tydligt framgår, i vad mån den verkligen följts vid tryckningen. Även om möjlighet finnes att för jämförelse använda till kommittémedlemmar utsända, av dessa eventuellt bevarade exemplar av den inlämnade handlingen, måste denna utväg dock betecknas som både osäker och mindre tillfredsställande. Redan en i och för sig så oväsentlig omständighet, som att departementet — då det lät prof. Lindskog i nov. ersätta den ursprungliga skrivelsen till statsrådet med den nu tryckta, i okt. daterade — ej ansåg sig behöva diarieföra den antedaterade nya skrivelsen, har av kommittéledamöter under den allmänna diskussionen om kommittéförslaget kunnat användas för att beskylla motparten att ha lämnat oriktiga uppgifter. För övrigt torde i föreliggande fall förfarandet att till oigenkännlighet förvanska den offentliga handlingen få anses så mycket mera otillåtligt, som både de sakliga och de genomgripande formella förändringarna företagits utan att alla de kommittéledamöter, som uppgivits gilla bearbetningen, ens tillfrågats härom av den eller dem, som av departementet beretts tillfälle att verkställa denna.

Då jag är tveksam, huruvida dessa anmärkningar kunna upptagas av Kungl. Skolöverstyrelsen i samband med svaret på den till Goodtemplarordens riksstudieledning gjorda remissen, har jag ställt min skrivelse till Konungen, ehuru jag inlämnar ett exemplar till Skolöverstyrelsen tillika med studiekommitténs svar på remissen.

Djursholms-Ösby den 14 april 1924.

Oscar Olsson.

Vad som i detta yttrande synes oss vara av särskildt intresse är uppgiften, att det den 22 oktober överlämnade betänkandet undergått en omarbetning i maskinskriftet, sedan det i vederbörlig ordning diarieförts. Till utskottets förfogande skulle alltså icke ha stått det verkliga diarieförda betänkandet utan just det i ovan återgivna yttrande beskrivna betänkande. Det är emellertid till detta

sistnämnda utskottet varit hänvisat, när utskottet gjort en jämförelse mellan det av departementet till utskottet överlämnade maskinskrivna betänkandet och det från trycket utkomna. Denna jämförelse, verkställd med ledning av det till utskottet överlämnade maskinskrivna betänkandet, de tre korrekturen och det från trycket utkomna betänkandet, har emellertid givit vid handen, att ytterligare en omarbetning ägt rum, nämligen i de trenne korrekturen. Under tryckningen ha en mängd förändringar, som icke äro att hänföra till vanlig korrekturläsning, vidtagits. T. o. m. själva skrivelsen till Konungen har undergått ändringar. I övrigt har ägt rum en rad av uteslutningar och tillägg. Som exempel på det senare slaget må nämnas, att sid. 76 ff. hela avdelningen under A) med rubrik och allt, tillagts under tryckningen. Sidan 131 har det kapitel, som bär rubriken »Studiecirkclar ej tillhörande riksförbund», helt strukits under tryckningen. Det anmärkes i marginalen: »Här införes vidliggande manuskript.» Detta vidliggande manuskript innehåller två nyskrivna avdelningar, den ena med det struknas rubrik, den andra med rubriken »Skolöverstyrelsen och studiecirkelverksamheten». Sid. 180 finns likaledes ett större tillägg, bifogat i manuskript. Sid. 188 är ett helt parti struket och ersatt med bifogat manuskript. Förutom dessa större ändringar förete korrekturen bortåt ett par hundra smärre, som likvisst icke äro vad man menar med vanlig korrekturläsning. Denna under tryckningen verkställda omarbetning har helt naturligt medfört, att det tryckta och utremitterade betänkandet är ett annat än icke blott det den 22 oktober 1923 överlämnade och diarieförda betänkandet utan även det till utskottet överlämnade manuskript, för vilket tryckningstillstånd gavs den 13 november 1923.

Vi kunna icke undgå att finna, att detta förfarande med betänkanden, sedan de i vederbörlig ordning till Kungl. Maj:t överlämnats och följaktligen fått karaktär av offentlig handling, icke kan anses försvarligt. Förfaringssättet i fråga står i strid med gällande bestämmelser angående det skick, vari sakkunnigebetänkanden skola till Kungl. Maj:t överlämnas.

Dessa bestämmelser utfärdades den 24 november 1922 i en särskild förordning, där det bl. a. heter:

»Kungl. Maj:t förordnar,

dels att av kommittéer och sakkunniga avgivna betänkanden och övriga förslag skola, innan medgivande till tryckning må lämnas, i sin slutgiltiga avfattning till vederbörande departement avlämnas i maskinskrift, börande, där ej för särskilt fall departementschefen medger undantag härifrån, jämte original exemplet avlämnas minst en kopia,

dels ock att kommitté eller sakkunnig, som redan erhållit medgivande till tryckning men icke därav begagnat sig, skall, innan tryckning må igångsättas, till vederbörande departement ingiva betänkande eller förslag i nyss angivet skick.

Tillika förordnar Kungl. Maj:t, att kommitté eller sakkunnig, som efter vederbörligt tillstånd till någon del avlämnat betänkande eller förslag till sättning å tryckeri, icke må för sådant ändamål till tryckeriet avlämna

återstående delar av betänkandet eller förslaget annat än i slutgiltigt skick i maskinskrift.»

Men det synes därjämte vara uppenbart, att en praxis sådan som den vilken tillämpats av professor Lindskog skulle leda till den orimliga konsekvensen, att en offentlig handling framträder i två versioner, en i det till regeringen överlämnade maskinskriftets gestalt, den andra i det från trycket utgivna betänkandets gestalt. Vilken av de båda skall äga vitsord? Det maskinskrivna och diarieförda, eller det i tryck distribuerade? Det skulle vara högst betänkligt, därest det i här omnämnda fall refererade förfaringssättet vunno efterföljd. Det måste åligga vederbörande departementschef att ansvara för att det betänkande han mottagit och för vilket han givit tryckningstillstånd verkligen också i enlighet med given förordning utan förvanskning kommer ut av trycket. I förevarande fall har departementschefen brustit härutinnan. Vi ha därför ansett, att anmärkning enligt § 107 regeringsformen bort framställas mot föredragande statsrådet Clason.

IX.

(Protokoll över ecklesiastikärenden den 24 nov. 1923.)

av herrar *Engberg*, *Bergman*, *Vennerström* och *Fast*, som anförde:

Den 5 juni 1920 meddelade rektorsämbetet för Lunds universitet till kanslersämbetet för rikets universitet, att professorsämbetet i sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning vid universitetet sagda dag ledigförklarats. I vederbörlig ordning anmälde sig den 10 juni 1920 docenten i sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning vid Uppsala universitet Jarl Charpentier och den 16 juni docenten i jämförande indoeuropeisk språkforskning vid Lunds universitet Herbert Petersson som sökande till det ledigförklarade professorsämbetet. Den 9 oktober 1920 utsåg större konsistoriet följande personer att såsom sakkunnige avgiva förberedande utlåtande angående sökandena, nämligen: professor emeritus Nils Flensburg i Lund, professorerna vid universitetet i Uppsala K. F. Johansson och Per Persson, professorn vid Göteborgs högskola E. Lidén och professorn vid universitetet i Köpenhamn Holger Pedersen. Av de utsedda sakkunnige avböjde professorerna Persson och Pedersen uppdraget. Sedan i anledning av dessa avsägelser sektionen avgivit yttrande, utsåg konsistoriet genom beslut den 1 december 1920 professorn Sten Konow i Kristiania till sakkunnig i de avgångnas ställe.

Av de sökande är doc. Charpentier född $17/12$ 1884, blev student $27/5$ 1902, fil. kand. $27/5$ 1905, fil. lic. $15/9$ 1908, fullgjorde disputationsprov $24/10$ 1908, utnämndes till docent i sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning vid Uppsala universitet $11/11$ 1908, promoverades till fil. dr $28/5$ 1909, uppehöll professuren i nämnda ämne $16/9$ 1914 till slutet av höstterminen samma år. Doc. Petersson är född $21/5$ 1881, blev student $2/6$ 1899, fil. kand.

³¹/₁ 1902, fil. lic. ³¹/₆ 1910, fullgjorde disputationssprov ⁴/₁₁ 1911, utnämndes till docent i jämförande indoeuropeisk språkforskning vid Lunds universitet ²⁷/₁₁ 1911, förordnades ²⁸/₇ 1920 att uppehålla det lediga professorsämbetet i sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning. Beträffande sökandenas examensmeriter framgår av handlingarna, att deras betyg i fil. kand.- och fil. lic.-examina voro följande:

	Fil. kand.	
	<i>Charpentier.</i>	<i>Petersson.</i>
Latinska språket och litteraturen	Berömlig	Teoretisk filosofi
Grekiska språket och litteraturen	Berömlig	Praktisk filosofi
Nordiska språk	Med beröm godkänd	Estetik med litteratur- och konsthistoria
Slaviska språk	Berömlig	Germanska språk
Sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning	Berömlig	Romanska språk
Tyska språket	Med beröm godkänd	Nordiska språk
		Sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning

	Fil. lic.	
	<i>Charpentier.</i>	<i>Petersson.</i>
Sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning	Berömlig	Sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning
Latinska språket och litteraturen	Berömlig	

I disputationssprovet erhöll Charpentier i avseende å avhandlingens författande betyget »med beröm godkänd» och i avseende å försvaret »med beröm godkänd». Petersson erhöll i samma avseenden enahanda betyg.

Därefter hava båda de sökande utvecklat betydande vetenskaplig författarverksamhet, varvid Charpentier varit den avgjort produktivaste med ej mindre än 95 åberopade skrifter. Över dessa arbeten ha de sakkunniga utförligt yttrat sig.

De sakkunnigas utlåtanden avgåvos i följande ordning: Konows ¹⁴/₆ 1921, K. F. Johanssons ²⁸/₁₁ 1921, Flensburgs ²⁷/₁₂ 1921 och Lidéns ¹⁸/₁ 1923. De sakkunnigas resultat blev följande: Charpentier fick två *obetingade* förord till första rummet (Johanssons och Flensburgs) och två *betingade* (Konows och Lidéns), medan Petersson icke fick något obetingat förord till första rummet men väl två betingade (Konows och Lidéns).

Den 5 mars 1923 tog humanistiska sektionen upp ärendet till behandling. Därvid avgåvos 14 vota. Av dessa voro 7 (Agrells, Rydbeck, Weibulls, Liljeqvists, Kocks, Larssons och Wrangels) till förmån för Petersson, 4 (Böök, Olssons, Mobergs och Ekwalls) till förmån för Charpentier, 2 (Löfstedts och — villkorligt — Hellqvists) för de sökandes jämställande, och ett (Herrlins) lämnade graderingen öppen. De sju i sektionens sammanträde deltagande *språkmännens* vota fördelade sig sålunda: för Charpentier avgåvos 3, för Petersson 2, och 2 jämställde de sökande.

Den 7 april 1923 företog större konsistoriet ärendet till behandling. Därvid avgåvos 24 vota. Av dessa tillfölla 14 Petersson och 10 Charpentier. Av de i konsistoriets beslut deltagande *språkmännen* (Löfstedt, Walberg, Moberg och Ekwall) voro *samtliga* till förmån för Charpentier.

Charpentiers besvär över större konsistoriets beslut ingåvos ²³/₄ 1923. Den ¹¹/₅ 1923 anmodade kanslern konsistoriet att över Charpentiers besvär infordra Peterssons förklaring. På grund av konsistoriets beslut remitterades besvär-akten ³⁰/₅ 1923 till humanistiska sektionen för yttrande. Humanistiska sektionen företog ärendet till behandling ⁴/₉ 1923 och konsistoriet ¹⁵/₉ 1923.

Kanslersämbetets utlåtande infordrades den 7 maj 1923 och avgavs den 17 oktober 1923. Ämbetet påpekar i detta utlåtande själva befordringsfrågans samband med frågan om den inbördes rangställningen mellan professurens båda ämnesområden. Beträffande denna fråga finner kanslersämbetet det för sin del ligga närmast till hands att antaga, att de båda ämnena äro i vikt och betydelse likställda. Skulle huvudvikten ligga på sanskrit, så »äger» — utlåter sig ämbetet — »tydligt docenten Charpentier ett avgjort och mycket betydande företräde framför docenten Petersson. Skulle däremot huvudvikten läggas på den jämförande indoeuropeiska språkforskningen, äger uppenbarligen docenten Petersson ett företräde framför doc. Charpentier, vilket företräde emellertid icke synes vara synnerligen stort». Likställas ämnena, så bör enligt kanslersämbetets mening Charpentier ha ett företräde, om ock ej särdeles betydande, framför Petersson. För sin del hemställer kanslersämbetet, om ock med tvekan, att Kungl. Maj:t måtte till innehavare av professuren i fråga utnämna och förordna Charpentier.

I strid mot kanslersämbetets hemställan beslöt Kungl. Maj:t på statsrådet Clasons föredragning den 24 november 1923 att till innehavare av professuren utnämna och förordna Petersson.

För bedömandet av frågan, huruvida och i vad mån denna utnämning står i överensstämmelse med icke mindre föreskriften i § 28 regeringsformen (»Konungen fäste vid alla befordringar avseende endast å de sökandes förtjänst och skicklighet») än även § 53 mom. 1 i gällande universitetsstatuter (»För befordran till akademiska lärarbefattningar må ej andra grunder avses eller åberopas än graden av ådagalagd vetenskaplig skicklighet. Vid bedömandet av den vetenskapliga skickligheten skall hänsyn tagas jämväl till ådagalagd skicklighet att meddela vetenskaplig undervisning. Prövas den vetenskapliga skickligheten hos två eller flera sökande vara lika, då må ock tjänstålder åberopas såsom befordringsgrund»), synes det vara påkallat att fästa synnerligt avseende vid det faktum, att frågan om den inbördes rangen mellan professurens ämnen spelat en avgörande roll för ställningstagandet till kompetensfrågan. Såväl i de sakkunniges som i humanistiska sektionens, större konsistoriets och kanslersämbetets befattning med detta befordringsärende har vederbörandes uppfattning om ämnens inbördes rangställning mer eller mindre direkt och uttryckligt åberopats som stöd för vota och hemställan. Av de sakkunniga ha två (K. F. Johansson och Flensburg) alldeles oberoende av avvägningsfrågan givit Charpentier obetingat förord. De

två andra åter ha gjort avvägningsfrågans besvarande till förutsättning för sina förord. Den ene av dessa — Konow — sätter Petersson först, men anger uttryckligen, att, därest ämnenas rangordning är den i professurens benämning angivna, Charpentier måste ställas först. Den andre — Lidén — finner sig icke böra uttala någon egen mening angående ämnenas gradering, men förklarar, att rangordningen mellan de sökande måste göras beroende av rangordningen mellan ämnena. Förhållandet är alltså, att de två betingade förord till första platsen, som givits Petersson, förvandlas till förord för Charpentier, därest ordningen mellan professurens ämnen voro den i professurens titel angivna. Det avgjorda företräde, som såsom ett resultat av de sakkunniges granskning kommit Charpentier till del alldeles oberoende av avvägningsfrågans bedömande, skulle ju förstärkas till enhällighet, därest professurens ämnesavvägning riktigt återgivits i benämningen: »sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning». Ett studium av motiven för vota i sektion och konsistorium berättigar till analogt omdöme. Nästan undantagslöst ha de förord, som givits Petersson, i så måtto gjorts villkorliga, att de motiverats med den röstades uppfattning, att jämförande indoeuropeisk språkforskning vore huvudsak och sanskrit bisak.

Beträffande de sakkunniges ställning till avvägningsfrågan likställer Flensburg ämnena, medan Konow ger företräde åt den jämförande indoeuropeiska språkforskningen. Lidén, såsom icke anställd vid svenskt statsuniversitet, anser sig icke befogad att uttala sig i frågan. K. F. Johansson åter ställer indologi och sanskrit i centrum och gör bl. a. följande uttalande:

»Men oafsedt, att ifrågavarande professorer vid statsuniversiteten redan innebära ett betonande af indologien som hufvudområde, torde det böra framhållas, att den historiska utvecklingen alltmer synes rättfärdiga en sådan ordning. Å ena sidan har den indoeuropeiska språkforskningen, som visserligen väl behöfver sin speciella representant, dock allt mer och mer vunnit stöd i representanterna för de särskilda indoeuropeiska språkfacken (grekiska språket och litteraturen, latinska språket och litteraturen, germanska språk, engelska språket, slaviska språk), i det en fullgod kompetens i nämnda fack är otänkbar utan samtidig vetenskaplig skolning i den indoeuropeiska språkvetenskapen. Å andra sidan har indologien (sanskrit o. s. v.) genom de sista årens stora upptäckter vunnit dels synnerligen vidsträckta nya arbetsområden, dels och i sammanhang därmed förökad vikt i litterärt, kulturellt och historiskt hänseende, så att ett afstående från fordran på vetenskaplig kompetens på området kan innebära ett afstående från medarbetarskap på de nyvunna och utvidgade arbetsfälten.»

Som synes, råda alltså i detta stycke något skilda meningar bland de tillkallade sakkunnige. Vill man emellertid ha en måttstock för omdömet, synes den största hänsyn böra tillmätas dels vad vid professurens inrättande från statsmakternas sida avsetts, dels den praxis, som vid dess besättande förra gången (år 1898) kom till uttryck.

I förstnämnda avseende torde det vara av intresse att ta del av vad föredragande departementschefen statsrådet Carlson hade att säga i 1877 års

statsverksproposition (Bil. 7 sid. 27), där professurens upprättande först begärdes. Statsrådet yttrade bl. a.:

»Likaledes anser jag den jämförande språkforskningen, hvilken, på senare tider så starkt utvecklade, redan förut blifvit af båda universitetens fakulteter i detta hänseende framhållen, i hög grad förtjänt af sin egen målsman. *Utan ett grundligt studium af österlandets äldsta språk kan denna vetenskap icke med framgång odlas.*»

Här är sanskritstudiets och den därmed sammanhängande indologiens grundläggande betydelse för professuren med all önskvärd klarhet angiven. Och när ärendet den 7 april 1877 behandlades i första kammaren, var statsrådet Carlson i tillfälle att understryka denna mening sålunda: »Med österländska språk förstod man fordom blott de semitiska språken. Numera räknas vida flera språkgrenar, såsom sanskrit och dess dotterspråk, till österländska språk, och en profession i jämförande språkforskning, som äfven sysselsätter sig med nämnda kunskapsgränar, lär vid vetenskapens nuvarande ställning ett universitet, som vill följa med sin tid, icke kunna umbära.»

Med dylika överväganden som underlag för sin medverkan till professurens tillblivelse torde statsmakterna ha ganska klart angivit, att sanskritstudiet inklusive indologien vore att betrakta såsom professurens huvudämne.

Ett studium av omständigheterna vid professurens återbesättande år 1898 bekräftar till fullo, att vederbörande universitetsmyndigheter på den tiden hade enahanda mening om professurens ämnesavvägning. Sökande voro den gången *docenten i indoeuropeisk språkvetenskap* vid Uppsala universitet Lidén, *docenten i sanskrit* vid Lunds universitet Flensburg, *docenten i grekiska språket* vid Lunds universitet Linde och *Hilfsbibliothekar* vid Kongl. Biblioteket i Berlin fil. dr Sten Konow. Sakkunnige voro professorerna vid universitetet i Köbenhavn Fausböll och Thomsen samt professorn vid universitetet i Leipzig K. Brugmann. Samtliga de tre sakkunnige uttalade sin mening jämväl om professurens ämnesavvägning. I gemensamt utlåtande uttalade därvid professorerna Fausböll och Thomsen bl. a. följande:

»For det förste må vi da bemærke, at vi i henhold til professurens titel gå ud fra, at de to fag, som denne vil have at omfatte, nemlig

1. Sanskrit — betragtet naturligtvis såvel fra den sproglige som fra den litterære og kulturhistoriske side —, og
2. Sammenlignende indoeuropeisk sprogforskning, i det væsentlige må betragtes som sideordnede og lige vigtige, så at der ved bedømmelsen af ansøgenes kompetence vil være at tage lige meget hensyn til begge disse sider. Skal der gøres nogen forskel, formene vi, at den for professuren fastslæede benævnelse i forbindelse med sammes forhistorie snarest må tyde på, at Sanskrit vil være at opfatte som hovedfaget og Sammenlignende sprogforskning som et dertil føjet bifag.»

I enlighet härmed satte också hrr Fausböll och Thomsen doc. Flensburg främst.

K. Brugmann ansåg, att »en representant för den indogermanska språkvetenskapen är oumbärligare än en sanskritspecialist». I enlighet härmed satte Brugmann doc. Lidén främst.

Det kungl. brev av den 9 juni 1893, som tillkännagiver upprättandet av den lärostol, som 1898 återbesattes, angav densamma såsom en professur i *jämförande språkforskning*. Sedan dock den av vederbörande myndigheter föreslagna benämningen »*sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning*» vunnit Kungl. Maj:ts bifall, besattes professuren år 1895 med sin förutvarande innehavare. Det har sitt intresse att se, att denna av Kungl. Maj:t fastställda ordning ämnena emellan vann det största beaktande vid universitetets behandling av ärendet år 1898. Sålunda yttrade professor *Thyrén* i sitt skriftliga votum i konsistoriet:

»Ordningen dem emellan (de sökande) synes bero på den betydelse för embetet, som bör tilläggas hvardera af de deruti ingående ämnena. Visserligen skulle det enligt min åsigt för universitetet hafva varit afgjordt fördelaktigast, om jemförande indoeuropeisk språkforskning blifvit ställdt såsom hufvudämne och sanskrit blott såsom biämne. Men då så icke skett, kan jag, i betraktande deraf, att sökanden Flensburg ensam i någon högre grad meriterat sig i sanskrit och i trots af att sökanden Lidén vitsordats såsom den mera skarp-sinnige och betydande vetenskapsmannen, icke annat än gifva den förstnämnde företrädet.»

Professurens i vederbörlig ordning fastställda ämnesavvägning fann alltså prof. *Thyrén* utgöra ett hinder för sig att kunna förorda doc. Lidén. I samma anda uttalade sig prof. *Wulff*, som bl. a. yttrade i sektionen: »Så länge som lagligen ämnet sanskrit står i främsta rummet vid vårt universitet, och det enligt min övertygelse på skäl, som ännu ingalunda upphört att vara giltiga, så länge kan sanskrit omöjligen få elimineras eller eftersättas, såsom om det vore det för vårt universitet mindre viktiga ämnet af de två.» Med styrka underströk i sektionen prof. *Weibull* samma mening. Det må påpekas, att docenten Flensburg i sektionen erhöll 10 röster till första förslagsrummet och docenten Lidén 2, varvid motivet för denna placering nästan genomgående mer eller mindre direkt angavs vara den en gång fastställda ordningen professurens ämnen emellan. Vid konsistoriets handläggning av ärendet gjorde sig den ovan ur prof. *Thyréns* yttrande återgivna uppfattningen gällande, och med 18 röster sattes doc. Flensburg i första rummet, medan doc. Lidén fick endast 1 röst till detta förslagsrum. T. f. kanslern vid Lunds universitet följde konsistoriet, och doc. Flensburg blev av Kungl. Maj:t utnämnd och förordnad.

Så mycket om ärendets handläggning vid tillsättningen år 1898. Sedan dess har ingen ändring vidtagits beträffande professurens ämnesavvägning. Den stadgade ordning, som man år 1898 ansåg sig böra respektera, gäller alltså alltjämnt. Det måste under sådana förhållanden vara ägnat att väcka förvåning, att man vid professurens återbesättande år 1923 ansett sig dispenserad från skyldigheten att iakttaga, vad som vid den föregående tillsättningen ansågs vara självklart. Belysande för det sätt, varpå växlande behov få motivera växlande ståndpunkter, är därvid den motivering, som prof. *Thyrén* (samme prof. *Thyrén*, som uttalade sig vid professurens tillsättning år 1898) ger sitt förord i konsistoriet för doc. *Petersson*. Den

lyder: »Under det jag, därest det gällt en professur i enbart indologi, skulle förklarat docent Charpentier ensam kompetent och, därest det gällt en professur, omfattande sanskrit och komparativ lingvistik såsom självständiga och likvärdiga ämnen, i varje fall skulle givit honom försteget, anser jag mig nu, i det jag uppfattar ämbetet såsom väsentligen en professur i jämförande indoeuropeisk lingvistik, böra, med förklaring att jag finner båda sökandena fullt kompetenta, i första rummet föreslå docenten Petersson och i andra rummet docenten Charpentier.» Den lagligen fastställda rangordning mellan ämnena, som gällde, när prof. Thyren förra gången fann sig lagligen förhindrad att ge den jämförande språkforskaren företräde framför indologen, gäller alltjämnt. Men med förvånande godtycklighet vidhålles numera icke samma respekt för stadgad ämnesordning.

Men om dylikt godtycke må kunna anses som ett förklarligt utslag av universitetens benägenhet att i befordringsärenden skatta åt en viss lokalpatriotism, så måste Kungl. Maj:ts befattning med dessa frågor präglas av orubblig respekt för lag och författning.

Den inbördes ställning mellan ämnena, som statsmakterna ansett böra gälla och som vid professurens besättande senaste gången ytterligare underströks, har icke genom något statsmakternas beslut ändrats. Någon framställning om sådan ändring har ej heller skett från universitetets sida. Vid sådant förhållande måste det anses ådagalagt, att rangen mellan professurens ämnen är den i lärostolens faktiska benämning angivna: »sanskrit med jämförande indoeuropeisk språkforskning.» Genom handlingarna i ärendet är det vidare ådagalagt, att den *enda* förutsättning, varunder sökanden Petersson föredragits framför sökanden Charpentier, därest kravet på vetenskaplig skicklighet som befordringsgrund respekteras, är den, att sanskrit betraktas som det underordnade ämnet. Denna förutsättning är emellertid uppvisad vara minst sagt godtycklig. En medborgare, som offrat år och kapital för att skaffa sig kompetens för en viss lärostol, har en solklar rätt att förutsätta, att den inbördes avvägningen mellan lärostolens ämnen vidmakthålles, så länge icke statsmakterna annorlunda beslutat. Det är tilliten till denna förutsättnings okränkbarhet, som i förevarande fall svikits. Ur den individuella rättssäkerhetens synpunkt är detta ett betänkligt förhållande, som konstitutionsutskottet, såsom väktare över att Kungl. Maj:t följer lag och författning, måste påtala. Vi ha därför ansett, att utskottet bort framställa anmärkning enligt § 107 regeringsformen mot föredragande departementschefen statsrådet Clason.